

ΠΕ/ΜΧ/460

ΧΡΟΝΟΣ Α.
ΦΥΛΛΟ 1^ο

ΕΡΜΟΝΙΑ

ΜΗΝΙΑΙΟ
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ

ΤΩΝ ΝΕΩΝ
ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

ΕΚΔΙΔΕΤΑΙ
ΣΤΟΝ ΠΕΙΡΑΙΑ

ΑΠΡΙΛΙΟΣ ΤΟΥ 31

ΟΙ "ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ,"
ΕΚΔΙΔΟΝΤΑΙ ΑΠΟ ΟΜΑΔΑ ΝΕΩΝ
Βγαίνουν στις 15 κάθε μήνα.

ΓΙΑ ΤΗ ΣΥΝΤΑΞΗ } Γ. ΧΑΛΚΙΟΠΟΥΛΟΣ
Γ. ΚΑΡΑΤΖΑΣ

ΓΙΑ ΤΗ ΔΙΑΧΕΙΡΗΣΗ: Φ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ

Παραλαβή φυλλαδίων και πληροφορίες:
Βιβλιοπωλείον Βαρβαρέσου, λεωφ. Σω-
κράτους 37. Γράμματα : Φίλωνος 41.

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ:

Ἐσωτερικοῦ ἐτησίᾳ 50 δρχ.
> ἑξάμηνος 25 >
Ἐξωτερικοῦ ἐτησίᾳ 1 δολ.

(Ἐγγραφόμενοι συνδρομηταὶ
παρέχετε στὸ περιοδικὸ πολὺ με-
γαλύτερη βοήθεια ἀπὸ τοῦ ν' ἀ-
γοράζετε τὸ φύλλο)

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΠΟΙΗΣΗ:

Τὸ ἀπροσδόκητο θέμα
Φαντάσματα
Τρίστιχα

Τ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ
Μ. ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ
Γ. ΔΩΡΕΤΗΣ

ΔΙΗΓΗΜΑ:

Μνημόσυνο
Στὸ γκρεμνὸ τραγουδώντας
Μεθυσμένος
Τὸ Φεγγαρόφωτο

ΤΕΛΛΟΣ ΑΓΡΑΣ
Β. ΜΟΣΚΟΣΗΣ
Φ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ
GUY DE MAUPASSANT
(Μετάφρ. Ν. ΔΕΤΖΩΡΤΖΗ)

ΜΕΛΕΤΗ:

Ἄ Ντοστογιέφσκι καὶ ἡ Ἐπιστήμη

ΑΓΓ. ΤΕΡΖΑΚΗΣ

Ο ΜΗΝΑΣ ΜΑΣ

Σημειώματα («Μιά Εἰσαγωγή», «Ἡ ἐσωτερικὴ μας τάξη», «Ἡ
ὀρθογραφία», «Λογοτεχνικοὶ διαγωνισμοὶ γιὰ τοὺς Νέους»;)

Τὰ Βιβλία (Α. Ἀντωνάκου: «Ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία»).

Ἡ Πνευματικὴ Ζωὴ (Β. Δερξ.: «Γύρω στὴν μοντέρνα τέχνη»)

Ἐπιθεώρησιν.—Ἀλληλογραφία.

COURS ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΣΠΟΥΔΩΝ

Ὁ κ. Ed. Prince, καθηγητὴς τῆς Πανεπιστημιακῆς Λέ-
σχης, τοῦ Συλλόγου τῶν Ὑπαλλήλων τῆς Ἐθν. Τρα-
πέζης καὶ τῆς Χ.Α.Ν. Ἀθηνῶν δίδει μαθήματα σὲ Cours.

(Μέγαρον Ζερβοῦ—Πειραιᾶ)

"ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ,"
ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΤΩΝ ΝΕΩΝ ΚΑΙ ΤΗΣ ΤΕΧΝΗΣ

«Τένος μὲν οὖν ἔνεκα κἄν τις ζῶη, ἀλλ' ἢ τῶν τοιούτων ἡδονῶν ἔνεκα ;» ΠΛΑΤΩΝ (Φαῖδρος)

ΜΝΗΜΟΣΥΝΟ

Κυριακὴ πρωΐ, ὕστερ' ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίᾳ, μοῦ παρουσιάσθηκε
ἡ κυρὰ Μαριγῶ μ' ἓνα μάτσο γαρούφαλλα στὸ χέρι. Ἦταν κομμένα
ἀπὸ τὶς γλάστρες δίπλα στὸ ἀνώφλι τῆς κάμαράς της. Κατάλαβα :
Θὰ εἶναι γιὰ τὸν κόπο μου,—καθὼς συχνά. Κι' ἀφοῦ τὴν ἐκαλημέ-
ρισα καὶ τῆς εἶπα καὶ νὰ καθήσῃ,—γιατὶ ἀγκομαχοῦσε κίβλας ἀπὸ
κεῖνο τὸ «ἔρημο» τὸ πόδι, ποῦ τὴν βασάνισε ὅλον τὸν χειμῶνα κον-
τὰ στὴ σκάφη,—κύτταξα τὰ χέρια της: μοῦφερνε πάλι τὴν Ὁμο-
λογία της, γιὰ ν' ἀπογράψω τὸν ἀριθμὸ; Ἡ κυρὰ Μαριγῶ ἔχει
μιὰ παλιὰ Λαχειοφόρα τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, μὲ τόκο 6 τὰ ἑκατό.
Καὶ κάθε φορὰ ποῦ ὁ κύρ Μιχάλης, κατὰ τὸ μεσημέρι, — ἀφοῦ τε-
λειώσῃ τὸ μπάλλωμα τῶν παπουτσιῶν καὶ περιμένει νὰ στρώσῃ τὸ
τραπέζι ἢ γυναικὰ του,—κάθε φορὰ ποῦ διαβάσει τὴν ἐφημερίδα καὶ
βλέπει πὼς ἔγινε Κλήρωση, ἢ Κυρὰ Μαριγῶ μοῦ φέρνει τὴν Ὁμο-
λογία της, νὰ ἰδῶ μήπως εἶχε τύχη. Μὰ ὄχι, αὐτὴ τὴ φορὰ δὲν ἦταν
ἢ Ὁμολογία. Μήπως πάλι τίποτα «ρονακία»; Γιατὶ σὲ κανέναν
ἄλλον δὲν ἔχει ἐμπιστοσύνη γιὰ τὸ λογαριασμὸ! Ἐκεῖνος ὁ μικρὸς
ὁ Ἀντώνης, τὴν παιδεύει μὲ τοὺς λογαρισμοὺς γιὰ νὰ χωρατεῦν,
καὶ οἱ πελάτες, ἀφορμὴ δὰ θέλουν νὰ τῆς φᾶνε καὶ τὰ λεπτά,—ὁ
προκομμένος ὁ ἔμπορος, καὶ ὁ ἄλλος ὁ δάσκαλος τοῦ πιάνου, ποῦ
κάθεται στὸ ὑπόγειο τοῦ Πεταλαῖ... Φτωχεῖα γυναικὰ, καὶ πάλι κυτ-
τάζουν πὼς νὰ τὴν κλέψουν... Ἄς εἶναι...

Μὰ σήμερα, ὄχι. Ὁ λογαριασμὸς εἶχε γίνει ἀπ' τὸ Σαββατό-
βραδο, χθές. Σήμερα, ἦταν ἄλλο αὐτὸ, σπουδαῖο: γυρίζοντας ἀπὸ
τὴν ἐκκλησίᾳ εἶχε βοῆ γράμμα! Τῶφερε ὁ διανομέας,—τὴν ὥρα ποῦ
ἔλειπε,—καὶ μάλιστα δὲν ἤθελε καὶ νὰ τ' ἀφήσῃ! Γιατὶ τὸ γράμμα
ἦτανε συστημένο,—βουλοκέρι πέντε βούλες, καὶ ἀπάνω πατημένο
μονόγραμμα ἀπὸ δαχτυλίδι,—κ' ἔπρεπε νὰ βάλῃ ὑπογραφή. Ἄμ
στραβὴ γυναικὰ,—ὄχι ἀπὸ μάτια, (μὲ τὰ ματογυῶλια της ἔβλεπε, πές,
καλά),—μὰ ἀπὸ γράμματα,—πὼς νὰ βάλῃ τ' ὄνομά της; Εἶχε κον-
τοζυγώσει καὶ ἡ νύφη της, καὶ τοῦ τὰ εἶπε τοῦ διανομέα: ἀγράμ-
ματη γυναικὰ,—τί ἐδῶ, τί στὴν Ἐκκλησίᾳ; Ἄσε, καλέ, τὸ γράμμα
καὶ νὰ σοῦ βάλω ἐγὼ τ' ὄνομά μου νύφη της εἶμαι, οἱ γειτόνισσες
ἀπὸ δῶ, μὲ γνωρίζουν: ψέμματα θὰ σοῦ πῶ; Μὲ τὰ πολλὰ πιά, ὁ
διανομέας ἄφησε τὸ γράμμα βαρυνγωμόντας. Τοῦδωσαν καὶ τριάντα
λεπτά—μήπως ἤξεραν ποῦ πάει καὶ βάνει κ' ἐκείνη ἢ εὐλογημένη
τὸ κλειδί της, νὰ πάρουν ἀπ' τὸ συρτάρι της;

Ἄς εἶναι. Τῶφερε πιά τὸ γράμμα, νὰ τὸ διαβάσωμε. Τὸ πῆρα
στὰ χέρια, μὰ πρὶν τ' ἀνοίξω, ἢ Κυρὰ Μαριγῶ γύρισε κ' ἔρριξε μιὰ

λοξή ματιά στην πόρτα. Τι θέλεις, τί γυρεύεις ; Δέν εἶπε τίποτα, μὰ τὸ κατάλαβα καλά. Σηκώθηκα καὶ σφάλισα σιγανὰ μὲ τὸ σύρτη. Ἔχουν, καλέ μου, στημένο τ' αὐτί τους ὅλο στίς ξένες ἔννοιες... καὶ ποῖος θέλει τὸ καλὸ τ' ἄλλουνοῦ σ' αὐτὸν τὸν κόσμον ; Τίποτα κουντοῦρια, κανένα τσεμπέρι ν' ἀξιοθῆ νὰ φορέση καμμιά φορὰ, ἀπάνω της μένει τὸ μάτι τους !... Σάματι νὰ τὰ κλέβη, πὸν λέει ὁ λόγος.

«Πρῶτον ἐρωτῶ περὶ τὴν καλὴν σας ὑγεία, καὶ ἂν δι' ἡμᾶς ἐρωτᾶτε, καλῶς ὑγειαίνομεν. Ἀγαπητὴ Μαριγῶ μάθε... » Ἡ κυρὰ Μαριγῶ ἔσιαξε λίγο τὸ μαντῆλι της, κοντοζύγωσε στὸ τραπέζι, καὶ μάλιστα ξεθαρρεύτηκε ν' ἀκουμπήσῃ καὶ τὸν ἀγκῶνα της στὴ γωνία, ἔσκυψε λίγο κ' ἄρχισε ν' ἀκούῃ. Δύσκολο διάβασμα, μὰ τὸ ναί ! Ἀγράμματα κ' ἔκεινες, ὁ πατέρας δραγάτης κ' ἡ μάννα στάκαπνὰ, βάζουν τὸν μικρὸ καὶ γράφει... Ἄλλ' ἅμα βλέπεις, ἄς ποῦμε, καὶ γράφει «φιλο», τί νὰ καταλάβης ; Ντροπιάζεσαι καὶ στὰ μάτια τοῦ κόσμου, γιατί ἕνας γραμματισμένος πρέπει καὶ τὰ κακὰ γράμματα νὰ βγάξῃ, καὶ τίς ἀνορθογραφίες νὰ διορθώῃ ! Νὰ λέη : φίλο ; ἢ φύλλο ; ἢ φιλω ; ἢ φυλῶ-φυλάω ; Σὰν ἔξαφνα ἰδῆς παρακάτω «τὴ δεξιά σας», πάει καλά : ἀλλὰ νὰ πὸν ἢ ἄλλη λέξη δὲν διακρίνεται καθόλου ! Κοκκινίζεις καὶ δὲν ξέρεις τί νὰ πῆς. Καί, ἀληθινὰ, τέτοια χάρη, δὲν ξεπληρώνεται μ' ἕνα μάτσο γαρύφαλλα.

Ἄς εἶναι. Μὲ δυὸ φορὲς πὸν διαβάσαμε τὸ μικρὸ γράμμα,— ἐγὼ μὲ τὸ μυαλό μου, ἢ κυρὰ Μαριγῶ μὲ τὰ γυαλιά της, βγάλαμε πολλὰ ἀπὸ κεῖ μέσα : πουλιά καὶ κλώσες, κούτσουρα ἀπὸ τὸ χτήμα, ἕναν μποξᾶ πὸν πλέχει ἢ ἐγγονὴ της—«κ' ὅλο ἀπλεχτος εἶναι»,— ἕνα μικρὸ δουλάκι πὸν παραπονιέται μὲ τὴν κυρία της ὅτι ἔβαλε καὶ τῆς ἔκοψαν σύρριζα τὰ μαλλιά—«ἂ, τὸ φτωχὸ τὸ Δεσποινί !»— καὶ θέλει νὰ τῆς φύγῃ, κ' ἕνα μαρμαράδικο κλειστό, γιατί δὲν ἔχει δουλειές,— ἦταν γιὰ τὸ γαμπρὸ της, πὸν κάθεται αὐτὸν τὸν καιρὸ. Ἐπειτα πάλι ἕνα μπογαλάκι ροῦχα, πὸν ἄφησε τὸ Δεσποινίω στὴν ἄλλη κυρία της καὶ πρέπει νὰ φροντίσῃ νὰ τὰ στείλῃ μὲ τὸ Γιάννη τὸ Στρατῆ, πὸν φεύγει, ἂν θέλῃ ὁ Θεός, σὲ ὀχτῶ μέρες.

Λίγα μυστικά εἶν' αὐτά, ν' ἀκούσουν κ' οἱ γειτόνισσες ; μάλιστα γιὰ τὸν μποξᾶ τῆς ἐγγονῆς της ; ἄλλο πὸν δὲ θέλουν ! Κατὰ τὸ τέλος, τὰ γράμματα ἦτανε κάπως πὸν στρωτά. Ἐλεγε πὸς λύθηκε τάχα τὸ χέρι πὸν ἔγραφε, ἢ πὸς τὰ τρία δαχτυλάκια, παγωμένα ἴσως ἀπ' τὸ κρύο, ξεστάθηκαν μὲ τὸ γράψιμο σιγὰ-σιγὰ. Ἐπειτα πιά, ἦταν κ' οἱ ἀσπασμοί, ὀνόματα, κεφαλαῖα ψηφία,— τὸ πῆρα μ' εὐκολία ἀπὸ κεῖ καὶ κάτω : «σὲ γλυκοασπάζεται καὶ ἢ Κατίνα μάθε θεία ὅτι ὁ ἀδερφός σου Παναγιώτης μᾶς ἄφησε χρόνους τὴν ἄλλη Κυριακὴ εἴχαμε τὸ ξόδι του καὶ ἂν ἔχῃς ἄνθρωπο στείλε τὸ μπογαλάκι τῆς Δεσποινίως...»

—«Γιὰ κάνε, γιὰ κάνε ! μὲ σταμάτησε ἢ κυρὰ Μαριγῶ. Ὁ ἀδερφός μου λέει ;»

Ἐγὼ ξαφνιαστήκα. Ποῖος ἀδερφός της ; Γιὰ τὸ μπογαλάκι, καλέ, τῆς Δεσποινίως, λέει.

—«Θαρῶ πὸς μοῦ γράφουνε καὶ γιὰ τὸν ἀδερφὸ μου. Δὲν εἶπες ;»

Ἄ ναί, καλὰ λέει ἢ κυρὰ Μαριγῶ ! «Μάθε, θεία, ὅτι ὁ ἀδερ-

φός σου Παναγιώτης μᾶς ἄφησε χρόνους...»— Μέσα στὸ εἰδύλλιο πέσανε τώρα τὰ μαῦρα κρέπια, μισοπράσινα ἀπ' τὴ φτώχεια καὶ τὴν πολυχαιρία.

—«Ἄ, ὁ κακομοῖρης, ἔκανε ἢ κυρὰ Μαριγῶ μὲ παράπονο ! Ἄ τὸ φτωχὸ τὸν Παναγιώτη ! Ἦτανε γέρος δά, εἶχε καὶ τὸ σκῶτι του χρόνια... Εὐλογημένη γυναίκα, νὰ μὴ μοῦ τὸ γράφουνε ἀπὸ πρὶν ;... Πότε λέει πὸς τὸν κηδέψανε ;»

—«Ὀχτῶ μέρες πάνε. Τὴν Κυριακὴ πὸν μᾶς πέρασε».

—«Θεός σχωρέσ' τονε, τὸ φτωχὸ τὸν Παναγιώτη».

Καὶ ἢ κυρὰ Μαριγῶ ἔσκυψε ν' ἀκούσῃ τὴ συνέχεια.

«... τὸ ξόδι του...Ναί... Ἄν ἔχῃς ἄνθρωπο τοῦ λόγου σου στείλε τὸ μπογαλάκι τῆς Δεσποινίως, εἰ δ' ἄλλως νὰ εἰδοποιήσῃς τὸν κουντὰρο τὸ Γιάννη τὸ Στρατῆ, πλατεῖα Ἀβησσυνίας, οἶνοπωλεῖον...»

—«Ἄιχού !» ἔμπηξε μιὰ φωνὴ ἢ κυρὰ Μαριγῶ κ' ἔκοψε τὸ διάβασμα.

Μὰ τίποτα, περιττό.

Τὰ μάτια της δὲν εἶχανε μῆτ' ἕνα κόμπο δάκρυ.

—«οἶνοπωλεῖον Καλημικερᾶκη ἢ Κοντοῦ. Ἡ ἐγγονὴ σου σὲ ἀσπάζεται, Νίκος».

Τελείωσε ἐδῶ τὸ γράμμα κ' ἢ κυρὰ Μαριγῶ σηκώθηκε ὀρθή. Τὸ πῆρε, τὸ δίπλωσε, τῶβαλε στὸν κόρφο της κ' ἄρχισε τίς εὐχαριστίες :

—«Σ' εὐχαριστῶ καὶ νὰ μὲ συγχωρῆς πολὺ πὸν σοῦ δίνω βάρους, μὰ μὲ ὅλο τὸ θάρρος» καὶ ἄλλα παρόμοια.

—«Δὲν εἶναι τίποτα βάρους, μακάρι μονάχα νὰ μὴ σοῦ διαβάζω τέτοια νέα».

—«Ἄ, παιδί μου, ἄς εἶσαι καλά» καὶ, πηγαίνοντας, ξεμαντάλωσε τὴν πόρτα, κ' ἔβγηκε.

Περιμένα ν' ἀκούσω ὕστερα ταραχὴ. Τίποτα. Πῆγα στὸ παράθυρο, μὰ ἢ ἀλλή ἦταν ἔρημη. Ὑστερ' ἀπὸ λίγο, ἔτυχε καὶ βγήκαν μερικὲς γειτόνισσες. Βγήκε κ' ἢ Κυρὰ Μαριγῶ. Κατακάθησε ἀπάνω στὸ σκαμνὶ της, ἔβαλε χάμω στὰ δεξιά της μιὰ γαβάθα, κ' ἄρχισε νὰ καθαρίζῃ πατάτες. Μισοάνοιξα τὸ παράθυρο ν' ἀκούσω, γιατί μιλοῦσε καὶ τὴν ἄκουσα πὸν ρωτοῦσε τὴ διπλανή της κατὰ πὸν πέφτει ἢ πλατεῖα τῆς Ἀβησσυνίας, καὶ γιὰ πόσο εἰσιτήριο ζητάνεως ἐκεῖ.

Τὶ ἦταν ἐκεῖνη ἢ φωνὴ λοιπόν, πὸν τὴν ἄκουσα καὶ ζωντανή, — πὸν ἐδῶ καὶ δεκαπέντε χρόνια μόνο τὴν εἶχα φανταστῆ, διαβάζοντας τὰ «Πιστόφια» τοῦ Κορκαβίτσα.

Λοιπὸν ἦταν ἕνας τελετουργικὸς νεκρώσιμος τύπος,— αὐτό, δίχως ἄλλο...

«Ἄφιλος, ἄκλαντος, ἀνυμνέναιος»

δὲν ἔπρεπε νὰ πᾶν ὁ φτωχὸς ὁ Παναγιώτης... Ἄφιλος, ναί, ἀνυμνέναιος, ναί : δὲν εἶχε παντρευτῆ, δὲν ἄκουγε τὴν ἀδερφή του, παρὰ ἔμεινε «μαγκούφης»... Μὰ ὄχι καὶ ἄκλαντος ὀλωσδιόλου ! Χωμένος ἐκεῖ μέσα, μέσα στὰ κούτσουρα, στοὺς μποξάδες, στοὺς μπόγους, παρ' ὀλίγο νὰ περνοῦσε κ' ὀλωσδιόλου ἀθώρητος : μὰ ἢ καλὴ του μοῖρα φάνηκε στοργικὴ καὶ δὲν ἔφυγε δίχως ἕναν ἀποχαιρετισμὸ ἀπ' αὐτὸ τὸν κόσμον.

Μοῦ εἶπαν τὰ παιδιὰ πὸς δυὸ φορὲς, πρὶν ν' ἀποτελειώσῃ τίς

πατάτες, ή κυρά Μαριγώ έβγαλε τήν ίδια φωνή. Κι' άλλη μιá φορά «άποσπερού», όταν γύρισε άπ' τήν «πλατέα» τής 'Αθησυνίας, με τó μπόγο στό χέρι, τήν ώρα πού μετρούσε τίς κόττες της έν ήταν σωστές μέσα στην «κλουβία»...

ΤΕΛΟΣ ΑΓΡΑΣ

ΤΟ ΑΠΡΟΣΔΟΚΗΤΟ ΘΕΜΑ

Σήμερα, ύστερ' άπό τά τόσα σκολιά μονοπάτια,
τίς τόσες περιδιάβασες, τά τόσα παραπλανήματα,
έρχεται στην επιφάνεια τó μεγάλο, τó άπροσδόκητο θέμα.
Δέν θέλω με τούτο νά ισχυριστώ
πώς δέν συνάντησα Βιολέττα όσαμε τώρα
ή πώς δέν άνθησε μπροστά μου Τριανταφυλλιά
— άπό τίς όλοκόκκινες εκείνες, με τά πελώρια, τά φλογώδη,
τ' άρωματισμένα Ρόδα του Μαγιού, —άλλά είνε έν τούτοις
άπροσδόκητο, είνε σάν τó αντίθετο του Καταρράχτη,
πού του άντρείβει τούς μνηθμούς τó λυώσιμο τών χιονιών,
στη μέση τής μεγάλης περιδιάβασης τής Ζωής,
ν' άποκαλύφτεται έμπρός σου κατά τά βουνά,
σέ ύψος πολύ, ένα Όροπέδιο τής Αϊθρίας.
Μέ θέα, όλες τίς Λίμνες άπό κεί πάνω,
άτάραχους δίσκους άσημένιους, με άιμους πρós τó θεό
τών Δρυμών και τής Άνοιξεως. Ένα Όροπέδιο τής Γαλήνης,
με τή χλωρίδα τών Άλλεων, με τά πλούτια
του Κήπου, άκόμα και του Θερμοκήπιου
νά διατρυπών τά χιόνια, με βλίστηση όλως διόλου
χρωμίτων τής άνάπαυσης—έκείνα τά μαβιά,
ή εκείνα τά ώραία τά κίτρινα—με τήν άπόλυτη προσφορά
τής Βεβαιότητας, πώς τ' άγγιζες πιά τó Ύψος,
πώς ψάφεις τόν Μεγάλον Ούρανό.
Κάτι σάν τó αντίθετο του Καταρράχτη. Και όμως,
τί άσαφείς οί έννοιες, τί άτυχείς, τί μισερές οί παρομνώσεις.
Άντίθετο, αλλά και τρίς όμοιο, πρós τήν ούσία του Καταρράχτη.
Πρós τόν Παϊάνα του Καταρράχτη. Όσο για όρμή, όσο για βουή,
όσο για δύναμη πρώτου στοιχείου, όσο για λαμποκόπημα
στό ζέοντα Ήλιο ή όσο για τó άφροισμα τής δροσιάς
τό θέμα τó άπροσδόκητο πού άνάβλυσε με μιās
είνε τó θέμα τής ούσίας του Καταρράχτη.
Είνε τó θέμα τó εκ βαθέων.

1931.

Τ. Κ. ΠΑΠΑΤΣΩΝΗΣ

Ο ΝΤΟΣΤΟΓΙΕΦΣΚΙ ΚΑΙ Η ΕΠΙΣΤΗΜΗ

Άπό τήν έποχή—και δέν είνε μακρυνή— πού ο Μπωντιέ και ο Gide ύπογράμμισαν τή σημαντικότητα του Ντοστογιέφσκι, στο γαλλικό και μαζί στο ευρύτερο ευρωπαϊκό κοινó, ή παγκόσμια διάνóση στράφηκε σύσσωμη και γεμάτη ενδιαφέρον πρós τήν άποκαλυπτική μεγαλοφυία του συγγραφέα τών «Καραμάζωφ». Η έποχή ήτανε πρόσφορη για τή μελέτη τής Ρωσίας και τών Ρώσων. Η μεγάλη επανάσταση είχε πιά επικρατήσει εκεί και ο άδιάκοπος άναβρασμός του τεράστιου ήφαιστείου πού ή δύναμή του ύπόβροσκε τόσα χρόνια—άπό τή μιá μεριά, τά άλλεπάλληλα καραβάνια τών ζωντανών πτωμάτων, ξεσκληδιών ματωμένων, πού έφταναν διωγμένα στις χώρες τής Δύσης και τής Ανατολής—άπό τήν άλλη, περιέβαλαν τή μεγάλη χώρα του βορρά, με μιάν άτμόσφαιρα άγριου και σκοτεινού ρωμαντισμού. Ός τήν έποχή εκείνη, ή Ρωσία, δέν ήτανε γνωστή παρά σκεπασμένη άπό τόν αυτοκρατορικό μανδύα του Τσάρου. Οί μακρυνοί θόρυβοι τών επαναστάσεών της, έφθαναν μετριασμένοι επίτηδες, καθυστερημένοι, στόν ύπόλοιπο κόσμο και άκαθόριστα είχανε βαφτιστεί οί ήρωες τών επαναστατικών της οργανώσεων με τά όνόματα του «μηδενιστή» και του «αναρχικού».

Ο πόλεμος και ή επανάσταση, κουρέλιασαν τή βαρειά τσαρική έρμύνα. Στίς πύρινες άναλαμπές, άποκαλύφτηκε ο σκοτεινός και βαθύς θούρκος, πού μέσα του πλατάγιζαν για αιώνες, δισηκατομμύρια σκλαβωμένων ανθρώπων. Τήν ύπαρξή τους, ως τή στιγμή εκείνη, άόριστα έμάθαινε ή Εδρώπη. Τήν άπελπισμένη τους κραυγή δέν τήν είχε άκούσει ποτέ.

Ο de Vogüé πρώτος, και σέ προγενέστερη έποχή, είχε μιλήσει για τή ρωσική λογοτεχνία. Η μελέτη του εκείνη όμως, τó «Ρώσικο μυθιστόρημα», ένα άμυδρό μόνο και πολύ άμφίβολο φώς έχυνε στη σκοτεινή περιοχή της. Κυρίως, ο Τολστόϊ ήταν γνωστός τότε και ο Τουργένιεφ, ο έλάχιστα αντιπροσωπευτικός αυτός του λαού του συγγραφέας, πού έζησε στη Γαλλία, συναστράφηκε τόν κύκλο του Φλωμπέρ και τών Γκονκούρ και κατέληξε νά χάσει τή ρωσική ψυχή του, νά τήν πουλήσει στο ραφιναρισμένο Σατανά τής Δύσης. Ο de Vogüé, έξ άλλου, για τόν Ντοστογιέφσκι πολύ λίγο έμίλησε. Δέν τόν έκατάλαβε; Έθορυβήθηκε μπροστά στη μεγαλοφυία και προτίμησε νά σιωπάσει; Άγνωστο. Ο Gide πιστεύει τó δεύτερο. Τό γεγονός όμως είνε

πώς ο de Vogüé, μιλώντας γι' αυτόν, δεν ανέφερε παρά μονάχα τὰ δυο-τρία πρώτα του έργα, ισχυριζόμενος πως εκεί είχε σταματήσει ή μεγαλοφυΐα του Ρώσου συγγραφέα. Ός τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία». — «Μὲ τὸ βιβλίον αὐτό, τὸ τάλαντό του εἶχε πάψει πιά νὰ ὑψώνεται. Θὰ φτεροκοποῦσε ἀκόμη μερικές φορές, ἀλλὰ πάντα στριφογυρίζοντας σ' ἓναν κύκλο ὁμίχλης, σ' ἓναν οὐρανὸ ὁλοένα καὶ πιὸ ταραγμένο».

Ός ἐκεῖ, λοιπόν, εἶχανε φτάσει οἱ κριτικές ἔρευνες πάνω στὸ ἔργο του. Καὶ οἱ ἐπιστημονικές, παράλληλα, δὲν ἐπροχώρησαν πιὸ πέρα. Παρόλο πού, σήμερα τοῦλάχιστον, σ' ὄλο τὸν κόσμον συζητεῖται τόσο πολὺ κα' ἀπ' ὄλες τις μεριές ἢ «περίπτωση Ντοστογιέφσκι», εἶνε κανεὶς ὑποχρεωμένος νὰ ὁμολογήσει πως βαθεῖς κα' ἐπιστημονικές ἐργασίες πάνω στὸ ἔργο του, ἄξιες τοῦ ὀνόματος καὶ συγχρονισμένες, δὲν ἔχουνε φανεῖ. Οἱ δυὸ κυρίως γνωστές, ἀπὸ ἐγκληματολογικὴ ἄποψη, εἶνε καὶ παλαιωμένες καὶ ἀτελεῖς. Γιατὶ ὁ Ντοστογιέφσκι, εἶνε θησαυρὸς ἀνεκμετάλλευτος ἀκόμη γιὰ τὴν ἐπιστήμη.

*
**

Οἱ δυὸ ἐργασίες πού προανέφερα, εἶνε τοῦ Enrico Ferri, στὴν πραγματεία του «Οἱ ἐγκληματίες στὴν Τέχνη» καὶ ἡ ρωσικὴ τοῦ Κοπὶ «Ὁ Ντοστογιέφσκι ἐγκληματολόγος». Στὰ ρωσικὰ ὑπάρχουνε κα' ἄλλες, πού ἐξετάζουν τὸ ἔργο του ἀπὸ πολλὰς ἀπόψεις, ὅπως ἡ δίτομη «Ἱατρικὲς μελέτες» τοῦ γιατροῦ Τοῖζ καὶ μιὰ-δυὸ ἄλλες. Στὰ γαλλικά, βρίσκει κανεὶς τυχαία, μέσα σὲ ποινολογικὰ συγγράμματα, ν' ἀναφέρονται περιπτώσεις καὶ τύποι παρμένοι ἀπὸ τὰ μυθιστορήματα τοῦ Ντοστογιέφσκι. Μὰ οἱ δυὸ παραπάνω ἀναφερόμενες ἐγκληματολογικές, ἀκολουθώντας ἴσως τὸ κακὸ παράδειγμα τοῦ de Vogüé, ἢ τὸ καθυστερημένο πνεῦμα τῆς ἐποχῆς τους, δὲν φτάνουν παρά ὡς τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία». ἴσως καὶ ὁ λόγος νὰ εἶνε αὐτὸς ὁ ἴδιος τὸν ὁποῖο προβάλλει ὁ τελευταῖος, στὸ «Ρώσικο μυθιστορημὰ» του, ὅταν μιλάει γιὰ τοὺς «Καραμάζωφ». — «Λίγοι Ρῶσοι, λέει, εἶχανε τὸ ἥρωϊσμό νὰ φτάσουνε στὸ τέλος τῆς ἀτελεύτητης αὐτῆς ἱστορίας». — Ἄς μᾶς ἐπιτρέψει, ἐντούτοις, ν' ἀμφιβάλλουμε. Ὁ Πέρσκι τοῦλάχιστον πού—αὐτὸς—εἶνε καλὰ πληροφορημένος καὶ συγχρονισμένος, ισχυρίζεται πως μετὰ τοὺς «Ἀδελφοὺς Καραμάζωφ», ἀλλ' ἰδίως μετὰ τὸ λόγο γιὰ τὸν Ποῦσκι, ἢ δόξα τοῦ Ντοστογιέφσκι ἔφτασε τὸ ἀπόγειό της. Μπροστὰ στὸν ἐνθουσιασμὸ τῶν ἀναγνωστῶν του, ἢ ψυχῆ του βρῆκε τέλος τὴν ἀνακούφιση».

— Μᾶλλον λοιπὸν ὁ de Vogüé δὲν εἶχε τὸν ἥρωϊσμό, ἢ τὴν ἱκανότητα, νὰ φτάσει στὸ τέλος τῆς «ἀτελεύτητης» αὐτῆς ἱστορίας καὶ νὰ συλλάβει τὸ δαιμονιακὸ βάθος της.

Ἐντελῶς ἀξιοσημείωτη εἶνε ἡ μελέτη τοῦ Σίγκμουντ Φρόυντ μετὰ τίτλο «Ὁ Ντοστογιέφσκι καὶ ἡ πατροκτονία». Κι' ἐδῶ, ὅπως καὶ στίς ἄλλες του πραγματείες, ὁ Βιεννέζος, σοφός, ἐξετάζει τὸ ζήτημα ἀπὸ τὴν ἄποψη τῆ δικῆ του, τὴν γνωστὴ θεωρεία τοῦ σεξουαλισμοῦ. Μὰ ἂν ἐξαιρέσει κανεὶς αὐτὴν, πού μᾶλλον ἱατροφιλοσοφικὴ κατεύθυνση ἔχει, ὅπως πρέπει νὰ θεωρηθεῖ ἢ ψυχανάλυση, καὶ ὄχι ἐγκληματολογικὴ, οἱ ἄλλες ὄλες «εἰδικές» μελέτες, μέσα στὴν ἴδια στενὴ ἀτμόσφαιρα ἀναπνέουν, ἓναν ἀέρα μπαγιατεμένο, πού τραβάει ὄλα τὰ στοιχεῖα του ἀπὸ τὸ αἰῶνιο αὐτὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία».

Κι' ὅμως... Πόσο πίσω ἀπὸ τὴν πραγματικότητα ἔχουνε μείνει οἱ σοφοὶ ἐπιστήμονες καὶ πόσο μεγάλο λάθος ἔχουν νὰ μὴ συγχρονίζονται μαζί της. Ἄν ὁ Ντοστογιέφσκι ἦταν, γιὰ τὴν ἐποχὴ του, συγγραφέας «μελλοντικός» γιὰ σήμερα πρέπει δίχως ἄλλο νὰ πάψει νὰ θεωρεῖται τέτοιος. Δὲν εἶνε ἐθέσια παληός, ὄχι, μὰ εἶνε συγχρονισμένος. Οἱ ἰδεολογικὲς τάσεις του μπορεῖ νὰ πάψανε νὰ ἔχουνε σήμερα τὴν πρακτικὴ τους ἐφαρμογὴ. Ἡ τυφλὴ καὶ μυστικιστικὴ του πίστη πρὸς τὸ λαὸ τῆς Ἀγίας Ρωσίας, τὸν προορισμένο νὰ σώσει τὸν κόσμον, μπορεῖ ν' ἀναδύνουν γιὰ τὴν ἐποχὴ μας κάποιαν ὁσμὴ «μικρονικοκυρλιότικης» διανοητικότητας, ἐνὸς στενοῦ καὶ προληπτικοῦ σωβινισμοῦ, ἐμπνευσμένου ἀπὸ θαθεῖα θρησκοληψία. Μὰ ἢ καθ' αὐτὸ ἀξία του, κα' ἐκείνη πού μᾶς ἐνδιαφέρει κυρίως, ἢ ψυχογραφικὴ δηλαδὴ, παίρνει, κάτω ἀπὸ τὸ ἐπιστημονικὸ φῶς τοῦ αἰῶνα μας, μιὰ καινούργια σημαντικότητα κα' ὑψώνεται στὸ βάθος πού θὰ εἶνε στὸ ἐξῆς ἢ θέση τους γιὰ τὴν αἰωνιότητα.

Κι' ἔπειτα, πῶς ξέρεῖ ἂν κα' ἡ πίστη του στὸ ρωσικὸ λαὸ καὶ στὴν ἀνώτερη ἀποστολὴ του, δὲν ἀληθεύει μιὰ μέρα κα' αὐτῆ; ... Ἄπ' ὁποιαδήποτε ἄποψη κα' ἂν τὸ πάρει κανεὶς αὐτό, νειώθει πως δὲν ἀπομακρύνεται πολὺ ἀπὸ τὴ φαινομενικότητα τῆς ἀλήθειας. Ὁ Πέρσκι λέει: «Ἡ Ρωσία ὑπέφερε γιὰ τὴ σωτηρία τοῦ κόσμου». Κ' οἱ ὁπαδοὶ τῆς ἐπανάστασης: «Ἡ Ρωσία, μετὰ τὸ παράδειγμά της, σώζει τὸν κόσμον». Εἶτε ὁ ἓνας βγαῖ, στὸ τέλος, ἀληθινός, εἶτε ὁ ἄλλος, γεγονὸς ἀναμφισβήτητο θὰ μείνει ἓνα: Πῶς ἢ Ρωσία παίζει σήμερα ἓνα ρόλο πρωταγωνιστούντα καὶ μοιραῖο γιὰ τὴν τύχη τῆς ἀνθρωπότητας. Πῶς ἢ Ρωσία, εἶτε ἔτσι εἶτε ἄλλιῶς, κυβερνάει τὸ μέλλον τοῦ κόσμου.

Ὡς τὸ «Ἐγκλημα καὶ Τιμωρία» λοιπόν, — γιὰ νὰ γυρίσου-
με στὴν ἀφετηρία μας. — Κανείς δὲν ἀρνεῖται, βέβαια, τὴν εἰδικὴν
ἐγκληματολογικὴν σημασίαν τοῦ βιβλίου αὐτοῦ. Μὰ σήμερα, πρέπει
καλὰ νὰ τονισθῆι στοὺς ἐπιστήμονες πῶς καὶ πέρα ἀπ' αὐτὸ ὑπάρ-
χουν ἄλλα ἔργα καὶ ἄλλοι τύποι — ἔξω ἀπὸ τὸν Ρασκόλνικωφ —
ἂν ὄχι περισσότερο, τοῦλάχιστον ὅμως τὸ ἴδιο ἐνδιαφέροντες γιὰ
τὴν ἐπιστήμη. «Οἱ Δαιμονισμένοι» καὶ οἱ «Ἀδελφοὶ Καραμάζωφ»
εὐγάζουν στὴ σκηνὴν ἀνθρώπους ποὺ θὰ μείνουνε πρότυπα ἐπιστη-
μονικῆς διαίσθησης καὶ ἀποκρυσταλλομένης ὁλοκλήρωσης παθο-
λογικῶν τύπων. Ὁ Βερκοβένσκυ καὶ ὁ Σμερντιάκοφ, δὲν ἔδωσαν
ἀκόμη στὴν ἐπιστήμη ὅ,τι θὰ εἶχαν νὰ δώσουν. Καὶ ὅλη ἡ ἀτε-
λεύτητη σειρά τῶν Ρουγκόν-Μακάρ τοῦ Ζολά, δὲν ἀντισταθμίζει
τὴν μοναδικὴν περίπτωσιν τῶν τεσσάρων Καραμάζωφ, τοῦ πατέρα
καὶ τῶν τριῶν γυιῶν, ὅπου ἡ κληρονομικότης, σὺν πολυποικίλεις
διασταυρώσεσιν τῆς καὶ ἐξελιξείσιν, ἀποτυπώνεται σὲ ἕναν πίνακα
ἀπαίσιος ἐπικότητας.

Ὁ Paul Pollitz, στὴν «Ἐγκληματολογικὴ ψυχολογία» του,
ἐξαίρει τὸν ρόλο ποὺ παίζει ἡ ἐπιληψία ὡς προδιάθεσις γιὰ τὸ ἐγ-
κλημα καὶ στηρίζει τὴ γνώμη του αὐτὴ σὲ κλινικὰ παραδείγματα.
Δὲν εἶνε πιά κρυφὴ ἡ παθολογικὴ ἀναπηρία τοῦ Ντοστογιέφσκι.
Ἐξ' ἄλλου, οἱ ἥρωές του, ποὺ ὅλοι ἔχουν, παιδὲς λίγους πολὺ,
κάτι ἀπ' αὐτόν, εἶνε ζωντανὰ παραδείγματα τῆς παραπάνω θεω-
ρίας. Ὁ Σμερντιάκοφ, ἐπὶ τ' ὑποθέσει... Γιατὶ, μιὰ φοβερὴ ψυχο-
λογικὴ συγγένεια, συνδέει τὸν μεγάλο ρώσο διανοούμενον μὲ τοὺς
ἐγκληματικούς του τύπους, μιὰ παράδοξι ψυχικὴ ἀλληλοδιείσδυ-
σις ποὺ τὸν κάνει ἱκανὸ νὰ συλλαμβάνει μὲ τὸ βλέμμα του τίς σκο-
τεινότερές του λειτουργείας. — Φοβερὴ συγγένεια! Ὁ Ντοστογιέφ-
σκι, ἔχει καὶ στὴν ἴδια του, ἀκόμη, ζωὴ, κάποιο σκοτεινὸ σημεῖο,
ὅπως ὁ Gide μᾶς φανερώνει... Ὁ ἴδιος, ἄλλωστε, σὲ ἐξομολογή-
σεις γιὰ τὴ ζωὴ του, παρουσιάζεται πάντα ὡς ὁ «αὐτοτιμωρούμε-
νος», ὁ παράδοξος ἀσκητὴς ποὺ βασανίζει τὴ σάρκα του, τὴν μα-
στίζει ὡς τὸ σημεῖο πιά ποὺ νὰ ξεχυθῆι ἀπὸ τὴν πληγὴν, μαζὶ μὲ
τὸ αἷμα, καὶ τὸ δαιμόνιο, καὶ νὰ ἐλευθερώσῃ τὸν δυστυχισμένον
ἄνθρωπον ποὺ παλεύει ἀπεγνωσμένα γιὰ νὰ διατηρήσῃ τὴν ψυχι-
κὴν του ἀγνότητα.

Ἀπὸ τίς δυὸ μεγάλες διαιρέσεις τῶν ἐγκληματιῶν σὲ «ἐκ πε-
ριστάσεως» καὶ «ἐκ γενετῆς», ἡ φιλολογία ἐδιέλεγε κατὰ προτί-
μησιν τοὺς τύπους τῆς ἀπὸ τὴν πρώτην. Ἡ κλασσικὴ παράδοσις τοῦ
ἀμόλευτου ὠραίου, ἔμενε ἀκόμη σύμβολο πίστεως γιὰ τὴν τέχνην,

προορισμένη νὰ ἐξωραΐζει τὴν ζωὴν. Ἐξ' ἄλλου ἡ ρομαντικὴ ἀτμό-
σφαιρα, μποροῦσε ἀνετα νὰ περιβάλλει, νὰ στολίζει καὶ νὰ ἐξιδαι-
νεύει τοὺς πρώτους αὐτοὺς. Ὁ νατουραλισμὸς, στὴ Γαλλίαν, ἐστρά-
φηκε οὐσσοῦμος πρῶτος πρὸς τὸν «ἐκ γενετῆς» ἐγκληματία. Μὰ καὶ
αὐτὸς μὲ τὴν γνωστὴν του ἐκείνη ἀποκλειστικότητά, τὸν κάποιον
ξίππασμένο φανατισμὸ ἐνὸς νεοφωτίστου. Τὸν ἐγκληματία, ἡ Ζο-
λαδικὴ σχολὴ ἐχρησιμοποίησε ὡς ἀντικείμενον μελέτης, θέμα δη-
λαδὴ ἀνατομικόν. Μὲ τὸ ψυχραῖνον μάτι τοῦ ἐπιστήμονα ἔσκυψε
πάνω του, γιὰ νὰ στηρίξῃ ἔπειτα, μὲ ἐσκεμμένη ἠθικολογίαν, ἕνα
δόγμα κοινωνιολογικοῦ ἀνθρωπισμοῦ στὰ κλινικὰ συμπεράσματά
της. Μπρὸς τοῦ αἰσθάνθηκε περισσότερο τὴν ἐγωϊστικὴν υπερηφά-
νειαν τοῦ σοφοῦ παρὰ τὴν συγκινημένην συμπόνειαν τοῦ καλλιτέχνη.
Ὁ Ντοστογιέφσκι ὅμως δὲν ἐφόβησε μὲ καμάρι τὴν ἀσπρη μπλού-
ζαν τοῦ γιαιτροῦ. Λιγότερον συλλογίστηκε καὶ περισσότερο πόνεσε.
Στὸ πάθος του δὲν ἔβαλε κανένα χαλινόν. Τὸ ἄφησε ἐλεύθερον νὰ
θεριέψῃ καὶ νὰ τὸν κυριέψῃ, νὰ τὸν παρασύρῃ μανιακὰ στὴν
τρομερὴν δίνην του. Δὲν «ἔκανε ἐπιστήμη» ὅπως δὲν ἔκανε καὶ
«φιλολογία». Ἐπυρπολήθηκε ὁλόκληρος ἀπὸ τὸ σπαραγμὸν τοῦ
γιὰ τὸν ἄνθρωπον καὶ τὸ κήρυγμά του δὲν ἐπῆρε τὴν ἀρχιτεκτο-
νικὴν τελειότητα τοῦ λόγου μὰ τὴν ἀναστροφή καὶ θάρβαραν ἐρμῆ
τῆς κραυγῆς. Ἀποτέλεσμα: Ὁ Ζολά εἶδε τὸν ἄνθρωπον μέσα ἀπὸ
τὰ μάτια τῆς ἐπιστήμης τὴν ὁποίαν ἀκολούθησε. Ὁ Ντοστογιέφ-
σκι τὸν ἐκοίταξε μὲ τὸ ἀλαφιασμένον του βλέμμα, ἔσκυψε πάνω
του μὲ διάπλατα τενησιμένον τὸ μάτι. Κ' ἡ ἐπιστήμη, σήμερα
βλέπει τὸν ἄνθρωπον μὲ τὰ μάτια τοῦ Ντοστογιέφσκι, δηλαδὴ τὸν
ἀκολουθεῖ.

Καλύτερα ἀπὸ καθένα, ὁ Ντοστογιέφσκι, ἤξερε νὰ ἐνσαρ-
κῶνεται τὰ πρόσωπά του (τῶν ὁποίων ἕνα μεγάλο μέρος εἶνε ψυ-
χοπαθεῖς) καλύτερα ἀπὸ τὸν καθένα, ὑποφέρει, συγκινεῖται μαζὶ
τούς. Εἶνε βλος νεῦρα, ὅλος ὑπερένταση, ὅλος πόνος καὶ ἀγωνία.
Ἐνῶ ὁ Τολστόϊ θυθίζει τὸ παρατηρητικόν του βλέμμα στὰ τρις-
βαθὰ τῶν ψυχῶν καὶ κρίνει τοὺς καλοὺς καὶ τοὺς κακοὺς μὲ μιὰν
ἐσκεμμένην βραδύτητα, ὁ Ντοστογιέφσκι καταριέται ἢ εὐλογεῖ, μὲ
μιὰ φωνὴν ἐξ ἴσου παθητικὴν. Ἀπὸ 'κει προέρχεται ἡ νευρικότης,
ἡ ἀνισότης, ἡ ἐρμὴ τοῦ ταλέντου του, ὁ αἰώνιος ἀναβρασμὸς
μᾶς καρδιάς ποὺ ἀγαπάει καὶ μισεῖ μέσα στὸν πόνον (Πέρσκι).
Ὁ Τσβάϊκ δίνει στὸ ἐπικὸ αὐτὸ πάθος τοῦ Ντοστογιέφσκι ὅλη
τὴν ἀποκαλυπτικὴν του μεγολοπήν.

«ὦ! μὴ πιστεύετε στὴν ἐνότητα τοῦ ἀνθρώπου» εἶπε κάποιος

ὁ ἴδιος. Καὶ ἡ ἐπιστήμη, ποῦ πάντα κι' ἀκόμη δογματίζει ἀλυγι-
στη, κι' αὐτὸ μπορεῖ κανεὶς νὰ πεῖ πῶς τὸ ἀγνοεῖ. Ἐκεῖνος ἕμως
ἀπὸ τὸ ὕψος τῆς σοφίας τοῦ πόνου του, ξέρει πῶς ὁ τίμιος ἄν-
θρωπος κι' ὁ ἐγκληματίας, δὲν εἶνε δυὸ ξεχωριστῶν χαρακτηήρων
παιδιὰ τῆς ἴδιας μάνας. Ξέρει πῶς ὁ τίμιος ζεῖ μέσα στὸν ἐγκλη-
ματία κι' ὁ ἐγκληματίας μέσα στὸν τίμιο...

... Μὰ αὐτό, γιὰ νὰ τὸ ἴδῃ ἓνας ἄνθρωπος, πρέπει πρῶτα νὰ
ἔχει ἐξαγνίσει, νὰ ἔχει καθαρῖσει τὸ βλέμμα του, μὲ πολλὰ, πάρα
πολλὰ δάκρυα, τόσα δηλαδὴ ὅσα ἔχυσε κι' Ἐκεῖνος.

ΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΤΕΡΖΑΚΗΣ

ΦΑΝΤΑΣΜΑΤΑ

Ὅλ' οἱ πεθαμένοι ἔχουνε γείρει
ἀπὸ τὴν ἀριστερῇ μεριά,
γιατὶ ἡ μαύρη γῆ στὸ κοιμητήρι
τὴν καρδιά τους πλάκωσε βαριά.

Μὲ κρασί σὰν φλόγα τὸ ποτήρι,
γέμισ' το καὶ κέρα τὸ βοριά
ποῦ ἀπὸ τὸ σπασμένο παραθύρι
μᾶς μιλάει γιὰ τὴν κακοκαιριά.

Τὰ χλωμά σου δόσε μου τὰ χεῖλη,
φύσηξέ μου λίγη ἀναπνοή,
σβήσ' τὴ λάμπα κι' ἄσε τὸ καντήλι

νὰ φωτίσει τὰ σκοτάδια σὰν ζωή.
Ὅλ' οἱ πεθαμένοι μας οἱ φίλοι
θὰ πεθάνουν πάλι ὡς τὸ προῦ.

ΜΗΤΣΟΣ ΠΑΠΑΝΙΚΟΛΑΟΥ

ΣΤΟ ΓΚΡΕΜΝΟ ΤΡΑΓΟΥΔΩΝΤΑΣ

Ἦταν τὰ πιὸ μονιασμένα ἀδέρφια σ' ἀλλάκαιρη τὴ Σύμη τὸ Λε-
νάκι κι' ὁ Μιχάλης. Ἦτανε τὰ στολίδια τοῦ Χωριοῦ γιὰ τὶς χάρες καὶ
τὶς ὠμορφιές τους. Καμμιά δὲν εἶχε τὰ μαλλάρια τοῦ Λενιοῦ ποῦ πη-
αῖναν ἴσαμε τὰ γόνάτά της καὶ ποῦ τὰ χτένιζε κάθε νυχτιὰ γιὰ νὰ μὴ
τὰ βλέπουνε τὰ κακὰ μάτια. Καμμιά δὲν τὴ παραβγαίνε στὸν ἀργα-
λειὸ καὶ στὸ κέντημα. Εἶχε καὶ μιὰ φωνὴ τὸ Λενιώ ! Χρυσὸ ποτήρι
νὰ βάσταγες θὰ τὸ πέταγες γιὰ νὰ τὴ γροικῆσης πιὸ καλά.

Κανένα παλληκάρι δὲν εἶχε τὰ μπράτσα τοῦ Μιχάλη ποῦ λυώνανε
τὶς πέτρες τῆς Βίγλας. Κανέναν τὰ γλυκὰ του μάτια καὶ τὴ βουορή
του μπόρκα. Εἶχαν ὀρφανέψει ἀπὸ μικρὰ κι' ἡ ὀρφάνια τοῦ εἶχε σμί-
ξει πιὸ σφιχτά... Ἡ ζωὴ τους κυλοῦσε ἡσυχῇ. Κάθε ἀνοιξη ὁ Μιχά-
λης ἔφευγε στὰ σφογγάρια καὶ τὸ Λενιώ ἔμενε μονάχη της, λαχτα-
ρῶντας τὴ μέρα τοῦ ἐρχομοῦ του.

Μὰ μιὰ μέρα στὰ εἰκοσι' της χρόνια τὸ Λενιώ, βρέθηκε ἐρωτοχτυ-
πημένη μὲ τὸν Τριαντάφυλλο τοῦ Κωστιοῦ. Μὰ σὰν τὸν ἀγάπησε δὲν
ἦταν σφᾶσμα δικό της. Τὸ φταίξιμο καὶ τὸ κρίμα στὸ λαιμὸ του τῶχε
ὁ Τριαντάφυλλος ποῦ τὴ ξετρέλλανε μὲ τὰ νάζια του καὶ τὶς ποστιές
του. Νύχτες καὶ νύχτες ξημερώνονταν στὰ παραθύρια της καὶ τῆς τρα-
γοῦδοῦσε τὶς ὠμορφιές της. Καὶ τῆς τραγοῦδαγε τὰ μαλλιά της καὶ
τὰ μάτια της. Καὶ μίλιε γιὰ τὶς χάρες τοῦ κορμακιοῦ της. Μέλι γινό-
ταν ἡ φωνὴ του σὰν τῆς ἔλεε πῶς θὰ σκοτωθῇ γιὰ χάρη της. Καὶ
γιὰ τὰ πασουμάκια της θὰ τρελλενότανε. Σὰν πιά φώναζε τὰ κρούφια
τῆς καρδιάς του ἤαῖζανε κ' οἱ πέτρες.

Μὲ τὰ τσαλίμια του αὐτὰ καὶ τὶς ποστιές του ξεσήκωσε τὸ μυα-
λουδάκι τοῦ Λενιοῦ καὶ τὴ βαλάντωσε. Ἔπεσε στὴν ἀγκαλιά του καὶ
τοῦδωσε τὴ καρδοῦλα της καὶ τὴ τιμὴ της τὴν ἀτίμητη. Καὶ κάθε
βοῦδου ὁ Τριαντάφυλλος πήδαγε τοίχους κι' αὐλὲς περνοῦσε δώματα
καὶ ταρτάνες κι' ἔφτανε στὴ μοσκομυρισμένη ναυλὴ τοῦ Λενιοῦ...

Μὰ ἡ παληογειτονιά δὲν ἄργησε νὰ τὸ μυριστῇ. Ἐνα Σάββατο
νὰ καὶ ξεπετάγεται ἀπ' τὴ διπλανὴ αὐλὴ τὸ Μαργιώ τοῦ Κηπουροῦ.
— Μωρὴ Λενιώ δὲ μοῦ λέεις ποιὸς περνᾷ στὸ σπίτι σου κάθε νύχτα
καὶ ρίχνει τὸ σανίδι τῆς κρεβατιῆς μου ; — Στὸ δικό μου τὸ σπίτι
Μαργιώ μου !; εἶπ' ἡ Λενιώ ξακολουθῶντας νὰ σφογγαρίζῃ. — Ναι,
θῶρε ποῦ γκρέμισε τὸ τοιχιό. — Μπορεῖ νᾶτο κάττα. — Κάττα δὲν
ἦτο, ἄνθρωπος ἦτο. — Αὐτὴ τὴ φουρὰ τὸ Λενιώ θύμωσε. — Γιὰ κά-
με μου τὴ χάρη καὶ μὴ ξαναμηλήσεις γιατί ὅταν ἔρη ὁ ἀερόφος μου..
— Μωρὴ γεβεντισμένη ἔχεις καὶ μούρη καὶ λέεις γιὰ τὸν ἀερόφο σου
ποῦ τοῦβαλες μαῦρα κέρατα τοῦ παιδακιοῦ ; Θαρρεῖς καὶ τρώω ἄχρο.
Τρεῖς βολὲς τὸν εἶδα τὸ Τριανταφύλλη σου νὰ σατῆρη σ' ἀ κολιανός.
Μ' ἔννοια σου ἡ χέρα τ' ἀεροφῶ σου θὰ σὲ βγάλῃ ἀπ' τὴ μέση. Τὸ
Λενιώ ἔσκυψε πιὸ πολὺ γιὰ νὰ κούψη τὴ κτρινάδα ποῦ σκέπασε τὴ
μούρη της.

Ὁ κόσμος πιά ἔκαμε βοῦ. Παντοῦ πάνω-κάτω γιὰ τὸ-χωριὸ ὄλο

γιὰ τὸ Λενιώ καὶ τὸ Τριανταφύλλη λέγανε. Τὰ γροικίσα καὶ στὴ σκάλα οἱ φίλοι τοῦ Τριαντάφυλλου «Θῶρε κακόμοιρέ μου νὰ μαζέψης τὰ πλαστά σου, γιατί ἄν ἔρτη ὁ ἀερός της μαύρη μοῖρα σου καὶ κῆρα». Ὁ Τριανταφύλλης δὲν ἦτον αὐτὸς ποὺ φαίνετο. Εἶχε χάρες γιὰ νὰ μαγεύη καὶ νὰ παραστρατίζη τὰ κορίτσια, μὰ εἶχε πολλὰ λατιώματα καὶ κουσούρια. Ἦταν φοβισάρας, γυναικῆς, παληάνθρωπος! Δὲν τ' ἀγαποῦσε τὸ Λενιώ μὲ τὴ καρδιά του. Ἦθελε μοναχὰ τὸ γούστο του νὰ κἀν καὶ σὰν τόκαμε μπαρκάρισεν ἕνα πορνὸ κι' ἐπῆε στὴ Ρόδο. Ἔτσι τὸ Λενιώ ἀπόμεινε μοναχὴ στὴ κατανάλια ποῦ φούντωσε μὲ τὸ φευγιὸ τοῦ Τριαντάφυλλου. «Μωρὴ ἐγλέντησέ τη καλὰ-καλὰ καὶ ἐμόλυκέ τη! Τέτοιες τέτοια θέλου».

* *

Ἦρθε πιά ὁ Ὁχτώβρης κι' ἦρθανε οἱ μηχανές. Χαρῆς καὶ γλέντια στὴ Σύμη. Κανένας δὲν ἦρτε μῆτε σκοτωμένος μῆτε κουτζουλός. Ἐτρέχανε λοιπὸ ἡ μηχανιτζιδίσσες μὲ τὰ χροσὰ πασουμάκια καὶ τοὺς μεταξωτοὺς μποξάδες γιὰ νὰ βροῦνε τοὺς ἀντρες τους. Κι' ἐκεῖνοι ἐβγαίναν μὲ τὰ βελουδένια γιλέκια στολισμένα μὲ ἀετοὺς καὶ λουλούδια τὰ μειζήτσια ἐτρέχα ἀπὸ τὰ πουδιάλια τῶ. Καὶ δόστου κρασιά καὶ ρακιά καὶ δόστου βιολιά καὶ λῶρες.

Πῆε καὶ τὸ Λενιώ νὰ συναπαντήσῃ τὸ Μιχάλη της καὶ τὸν ἀνέβασε σπῖτι τους. Δὲν τάτρωε τὰ λεφτὰ ὁ Μιχάλης ἀφοῦ καὶ τᾶβγαζε μὲ τῶμα καὶ τὸν ἴδρωτα του. Στὴ γῆ τᾶχε κρυμμένα γιὰ προίκα τοῦ Λενιοῦ του.— Τ' ἔχεις Ἐλένη μου κι' εἶσαι θλιμμένη, δὲ χαίρῃσαι ποῦρθε καλὰ; — Ἀπὸ τὴ πολλή μου τὴ χαρὰ εἶνε ἀέροφι μου.

— Ἔχεις τίποτα νὰ φάμε; εἶπ' ὁ Μιχάλης.— Τώρα νὰ σοῦ τη-ἀνίσω δυ' ψαράκια ποῦ τὰ γαπῆς.— Γηίνισέ τα Ἐλένη μου. Ἐγὼ πάω στὸ Στεφανῆ νὰ πάρω κομμῆϊ καπνό.

Μαχαοὶ δίκωπο μπῆκε σ' ἡ καρδοῦλα τοῦ Λενιοῦ τὴ πονεμένη σὰν ἀκούσῃ τὰ λόγια αὐτά. Ὁ Στεφανῆς ὁ παληάνθρωπος θὰ τοῦ τᾶλεγε ὅλα τ' ἀερωφῶ της. Ὁσιόσο ἐσφιξε τὴ καρδιά της κι' ἄρχισε νὰ τηγανίζη.

Σὰν ἦρτε ὁ Μιχάλης ἦταν ἠρεμὸς ὅπως πάντα μόνο ποῦ εἶχε κτρινίσει λιγάκι καὶ τὰ μαλλιά του ἦταν ἀνακατωμένα.

Τὴν ἄλλη μέρα τὸ πρωὶ οἱ γειτόνισσες σταυροκοπιόντουσαν σὰν εἶδανε τὸ Λενιώ νὰ ποτίζη τὰ λουλούδια της: «Ἔχει τὴν ὁ κερατᾶς καὶ δὲν τὴν ἐξκότῃσεν ἀκόμη! Μωρὴ ἐχάθη τὸ φιλότιμο ἀπ' τὸν ντουινῆ!».

* *

Δυὸ-τρεῖς μέρες θᾶχανε περάσει κι' ὁ Μιχάλης εἶπε στὴν ἀδερφή του.— Τὸ βραδὺ παντρεύεται ἡ φιλενάδα σου τὸ Ρηνιώ μὲ τὸν Γιάννη τοῦ Φώτη. Νὰ σὲ δῶ Λενιώ μου, νὰ στολιστῆς στὰ τριανταδύδεκα, νὰ λάψης πουρνέντη λεβάντη.— Τὸ Λενιώ δὲ τοῦ μίλησε. Τοῦτες τίς μέρες ἕνα βάρος τὴ πλάκωνε, τῆς ἐρχόταν νὰ κλαίη, νὰ χτυπιέται νὰ τραβᾷ τὰ μαλλιά της. Κάτι τῆς ἔλεγε πῶς γοήγορα θὰ πεθάνη. Καὶ σὰν εἶδε στὸ νειρό της πῶς ὁ ἀδερφός της ὁ Μιχάλης—ὁ ἄγγελος τὴ μπαρκάρησε σ' ἕνα καῖκι μὲ μαῦρα πανιά καὶ κατόρτια ἔνοιωσε πῶς τὸ τέλος της σίμωνε.

Ἐκόντευε πιά τὸ σούρουπο. Τὸ Λενιώ ἄρχισε νὰ ντύνεται

ἐβγαλε οὔλα της τὰ φουστῖνια καὶ τὰ στολῖδια της καὶ διάλεξε. Ἐβγαλε τὸ κόκκινο κοντογοῦνι μὲ τίς μαλαματένιες τρέμουσες. Ἐδιάλεξε τὴ φούστα ποῦχε κόκκινα-πράσινα νερά κι' ἔκαμε χούσου-χούσου. Ἐρριξε στὶς πλάτες της ἕνα μποξὰ ὀλοκέντητο. Ἐβάζε τώρα ὅλα τὰ φλουριά, τὰ βραχιόλια της καὶ δακτυλῖδια τραγουδώντας τὸ τραγοῦδι τῆς Σούσας ποῦ τὴ σκότωσε ὁ ἀδερφός της.

Ἦνειρο τῶδα μάνα μου κι' ὄνειρο τὸ κατέχω
πῶς θᾶρτη τ' ἀερωφάκι μου νᾶνε ξεσπαθωμένο
καὶ νᾶν τὸ μαχαιράκι του στῶμα μου βουτημένο.

— Γειά σου Ἐλένη μου, εἶπε μπαίνοντας ὁ Μιχάλης. Εἶσαι σὰν ἀγγελόκομμα μ' αὐτὰ τὰ ροῦχα. Ἐλα κάμε γλήγορα γιὰ νὰ προφτάσουμε τὸ γάμο.

Τὸ Λενιώ ἔρριξε μιὰ ματιὰ στὸ σπῖτι της, στὸν ἀργαλειό, στὰ λουλούδια της καὶ τὸν ἀκολούθησε.

* *

Τὸ σπῖτι τῆς νύφης ἦταν ψηλὰ στοὺς Μύλους ἀνάμεσα σὲ βράχια ἀγκαθωτὰ π' ἀνοίγανε γκρεμνὰ χωρὶς πάτο σκοτεινιασμένα, ἀνατριχιαστικά. Σᾶ πήγανε κι' ἔγινε ἡ στεφάνωση στρώθηκε ὁ σουφράς κι' ἄρχισ' ὁ χορός. Ὅλοι χορεύανε μόνο τὸ Λενιώ ἦταν παραπονεμένο στὴ γωνιά.— Ἐλα Λενιώ χόρευε τραούδησε καὶ σύ. Πὲ καὶ καένα τραουδάκι τοῦ γαμπροῦ καὶ τῆς νύφης. Εἶπ' ἡ μάνα τοῦ γαμπροῦ. Τὸ Λενιώ κοίταξε σᾶ ξαφνιασμένη καὶ φώναξε σὰν νὰ ξύπναγ' ἀπ' ὄνειρο.— Ναί, Φωτεινῶ, νὰ πῶ θέλω τραούδια τῆς νύφης καὶ παίνια τοῦ γαμπροῦ καθὼς τοῦ πρέπου. Τὸ Λενιώ ἄρχισε νὰ τραουδᾷ κι' ὄλες ζαρώσανε. Τὰ βιολιά σωπάσανε κι' ἡ λύρα ξεράθηκε γιὰτὶ δὲν τὴ φτάνανε στὴ γλύκα τῆς φωνῆς. «Νύφη μου, κυρὰ νύφη μου...

Τὸ γλέντι εἶχ' ἀνάψει καὶ τὸ Λενιώ βγήκε στὴ Σούστα. Τὰ παλληκάρια ξερογλύρονταν κι' οἱ λεύτερες ἐκτρινίσανε ἀπ' τὴ ζήλια.

— Πάμε Ἐλένη νὰ φύγουμε, εἶπ' ὁ Μιχάλης κοντὰ τὰ μεσανυχτα.— Καλέ Μιχάλη μου ἐσεῖς μᾶς ἐνοίξητε τὴ καρδιά, εἶπε τὸ Φωτεινῶ καὶ φείγητε; — Εἶμαι παῦροδισμένος, Φωτεινῶ μου, εἶπ' ὁ Μιχάλης.— Ἀφοῦ ἔσεε δὲ πειράζει. Στάθου νὰ σᾶς δώκω ἕναν φανάρι γιὰ τὸ δρόμο.

* *

Σᾶ βγήκανε ἔξω τὸ Λενιώ πάγωσε. Σκοτάδι ἀπέραστο μέσα στὸ ὀποιοὸ τὸ φανάρι σφάνταε σᾶ καῖτι παράξενο. Οἱ μῦλοι φαινόντουσαν σᾶ φαντάσματα θεόρατα... Ἀπὸ μακρὸν ὁ ἀέρας ἔφευγε τὰ τραγοῦδια, μὰ γιὰ λίγο...

Ξαφνικὰ ὁ Μιχάλης ἔσβυσε τὸ φανάρι καὶ τὸ σκοτάδι τοὺς σκέπασε... Τὸ Λενιώ σφίχτηκε ἀπάνω του.— Γιατί, Γιατί Μιχάλη μου ἔσβυσες τὸ φῶς;! — Ἦ φωνὴ τοῦ Μιχάλη τρεμάμενη λίγο μα σταθερὴ καὶ βαρὺνὰ βρόντηξε.— Γιατὶ θέλω νὰ σὲ σκοτώσω, νὰ σὲ ρίξω μέσα στὸ φῶς ποῦ βρίσκειται στὰ πόδια μας. Σκύψε Ἐλένη μου νὰ πάρης τὴ κρυάδα τοῦ θανάτου..

Τὸ Λενιώ ἔσκυψε. Ἐνας κρύος ἀέρας γεμάτος μοῦχλα καὶ βροῦμα ἀπὸ φοφίμια, μιὰ κρυάδα φαρομακερὴ ἔβγαине ἀπ' τὰ σπλάχνα τοῦ γκρεμοῦ, τοῦ τάφου της! Ἐμπηξε μιὰ φωνὴ κι' ὀπιστοχώρησε. Μὰ

τὸ βαρὺ χέρι τοῦ Μιχάλη τὴν ἄδραξε.— Στάσου καὶ δὲ μοῦ φεύγεις.

Τὸ Λενιὸ δὲ ξαναμίλησε πιά. Μόνο ἢ γλυκεῖα ἢ πονεμένη φωνούλα τῆς ποῦ σὲ λίγο θάσβυνε ἀνακατεύτηκε μὲ τὸ φύσημα τ' ἀγέρα καὶ τὸ πλατάγιασμα τοῦ φουστανιοῦ τῆς.

Μὴν τὸ φοῦσαι ἀέροφι μου πῶς θέλω νὰ σου φύω ἀφοῦ γραφτό μου ἦτανε νὰ πέσω μὲς' στὸ φρύος.

Μὰ ὁ Μιχάλης τὴν ἐσπρωχνε στὰ χεῖλη τοῦ βάρανθρου ποῦ θὰ κατάπινε τὰ νιάτα τῆς τὰ πολυζηλεμένα προτοῦ τὰ χαρεῖ, προτοῦ τὰ γλεντήσῃ... Ἐνας λυγμὸς φούσκωσε τὰ στήθια τῆς γιὰ τὸν ἄδικο χαμό τῆς κι' ὄλος τῆς ὁ πόνος κι' ὁ σπαραγμὸς ξέσπασε ἀβάσταχτος.

Στοὺς εἴκοσι τοὺς χρόνους μου πεθαίνω ἢ καίμηνι χωρὶς, παλὰ χωρὶς κερί, ἀδικοσκοτωμένη...

Ἐνας ἀδύναμος κρότος βγήκε ἀπὸ τὰ βάθια τ' ἀφταστα τοῦ γκρεμνοῦ κι' ἡ φωνὴ ἔσβυσε, κόπηκε γιὰ πάντα...

Μὰ ὄχι! Δὲν ἔσβυσε ἡ γλυκεῖα φωνὴ τοῦ Λενιοῦ γιὰτὶ ὅσοι περνᾶν ἀπ' ἐκεῖ μεσάνυχτα κι' ἔχει λίγο ἄερα λένε πῶς ἀκοῦνε νὰ βγαίνει ἀπ' τὸ γκρεμνὸ μιὰ ἀνθρώπινη φωνὴ γεμάτη λυγμὸς κι' ἀναφυλητά. Μερικοὶ μάλιστα λένε πῶς ἀκοῦνε δλοκάθαρα τὸ παράπονο τοῦ Λενιοῦ «Στοὺς εἴκοσι τοὺς χρόνους μου...»

*
**

Δὲν ἔπαθε τίποτε ὁ Μιχάλης γιὰ τὸν ἄδικο σκοτωμὸ τῆς ἀδερφῆς του. Γιατὶ τότε τῆ Σύμη τὴν εἶχε ἡ Τουρκιὰ καὶ μ' ἓνα μπουκόωμα τέλειωσαν ὅλα. Ὑστερα ἀπὸ λίγα χρόνια μάλιστα ἀντιρρεύτηκε καὶ τὸ πρῶτο του παιδί τὸ βάφτισε Ἐλένη, τῶνομα τῆς ἀδερφῆς του.

ΒΑΣ ΜΟΣΚΟΒΗΣ

ΤΡΙΣΤΙΧΑ

*Ἐκαθα κίτι ποιήματα χειρόγραφα,
προχτὲς τὸ βράδι ποῦριχνε τὸ χιόνι,
παλιὰ, λυπητερὰ ποιήματα, πῶγραφα.*

*Μὴν ἱστορία εἶχε τὸ καθένα τους,
ποῦ τῆ σκιά τῆς στήν ψυχὴ μου πάντα ἀπλώνει·
κι' ὅμως δὲ μὲ συγκίνησε κανένα τους.*

*Τώρα πιά δὲ θυμᾶμαι γιὰ τί λέγαμε,
μόν' τίς ἀνταύγιες ποῦκανε τὸ φῶς,
μέσ' στὸν καθρέφτη, ξέρω, καθὼς καίγαμε.*

*Κι' ὅμως τὸ τρίξιμο, δὲν ξέρω πῶς,
μᾶς νυχτερίδας, ποῦ πετάει μέσ' στὴ ζωὴ μου
ἀντήχησε προχτὲς μέσ' στήν ψυχὴ μου.*

Γ. ΔΩΡΕΤΗΣ

ΜΕΘΥΣΜΕΝΟΣ

Φτωχὰ ψαράδικα φανάρια φωτίζουν στὸ διάβα τῶν ἀπλοϊκῶν ἀνθρώπων τὰ κατακάθαρα πλακοστρωμένα δρομάκια. Σκορπισμένα πεντέξη σ' ὄλο τὸ χωριὸ ζοῦνε θλιμένα γιὰ μισὴ νύχτα καὶ ξαφνικὰ πεθαίνουν ἀπὸ ἴνα τοῦ φαναριέρη ἄγριο φύσημα.

Μ' ἀπόψε ἐξαιρετικὰ τὰ φαναράκια θὰ ζήσουν ὅλη νύχτα. Θὰ φέξουν στὰ παιδάκια ποῦ λέν τὰ κάλαντα, θὰ φέξουν στὸν ξενύχτη μεθυμένο ναῦτη γιὰ νὰ γυρίσει σπίτι του κι' ἀκόμη στὸν κάθε ἀργοπορημένο διαβάτη.

Πέφτει σιγὰ-σιγὰ ψιλὴ βροχούλα ποῦ θαρρεῖς πῶς εἶναι μύρια νήματα λεπτὰ ποῦ ἐνώνουν γῆς καὶ οὐρανό. Οἱ δρόμοι εἶναι γιομάτοι, τὰ μαγαζιά, τὰ καφενεῖα γιομάτα καὶ τὰ μπουκάλια τοῦ πιστοῦ ἀδειάζουν. Ἀπόψε ὅλοι εἶναι βιαστικοὶ κι' οἱ ἀνθρώποι τοῦ δρόμου ποῦ διαρκῶς περνοδιαβαίνουνε τρεχᾶτοι κι' ὁ χασάπης ποῦ βράχνισε φωνάζοντας κι' ὁ μπακάλης κι' ὁ καφετζῆς κι' ὅλοι. Κι' αὐτοὶ ἀκόμα ποῦ πίνουν κι' αὐτοὶ ἴνα βιαστικοί. Στὸ πόδι τὸ πίνουν κι' ὅμως δὲ φεύγουν.

— Πότε θὰ πῶ βρὲ ἀδρεφέ σὰ δὲν πῶ σήμερα, τὴ Σαρακοστή;

— Μωρ' μά... διάζομαι ζάβαλη Σταβροῦ, καρτεροῦνε σπίτι...

— Ὁχ! ἀδρεφέ... ἄστα., γιὰ βάλε μας Παναῆ...

Καὶ βιαστικὰ τὸ πίνουν...

Στοῦ Γιακουμῆ τὴν ταβέρνα τὸ τραβᾶει ἡ παρέα τοῦ Χρήστου τοῦ Καστριώτη. Εἶν' ὅλοι τους ναῦτες στὰ καΐκια, ὅλοι ἓνας κι' ἔνας, παιδιὰ διαλεχτά. Εἶναι ὁ Γιώργης τῆς Ἀργύραινας, ὁ Μῆτσος τῆς Ἀννηῶς, ὁ Νικολὸς ὁ Ντραγάζης κ' ἓνα-δυὸ ἄλλοι. Πίνοντας τραγουδοῦν, ἀστετεύονται, γελοῦν φωναχτά. Τὶς πιότερες φορὲς πίνουν στὴν ὑγεία τοῦ Χρήστου κ' εὔχονται γλήγορα νὰ τὸ πιοῦν καὶ στὴ χαρὰ του.

— Μίλα μας, βρὲ ἀδρεφέ, τοῦ κάνει ὁ Ντραγάζης σπρώχνοντάς τον, ποῦ μᾶς κατέβασες τίς μουράκλες σου δυὸ πιθαμὲς χάμω».

Ὁ Χρήστος χαμογελάει βιασμένα, κουνάει τὸ κεφάλι του— ποῖος τὸν προσέχει ζαλισμένοι ποῦναι;—καὶ ξαναπέφτει στὴν πρώτη ἀμιλησιά. Ἀπὸ πολυῶρα εἶναι σκυθρωπός, σκεπτικός, δοσμένος δλόκαιρος σὲ κάποιους συλλογισμοὺς ποῦ φαίνεται πῶς τὸν τυραννοῦνε. Προάματα πρωτοφανέρωτα, ἐφιάλτες τρομαχτικοί, τριγυροῦνε τὸ ζαλισμένο μυαλό του. Πρῶτη φορὰ ἀπόψε τοῦρχεται στὰ σωστὰ ἢ ἰδέα πῶς μπορεῖ ἡ Φανιώ του, ἡ λιγερόκορη κοπέλα τοῦ χωριοῦ, τὸ ντροπαλὸ κορίτσι, ποῦ μάτια δὲ σηκώνει γιὰ νὰ σὲ κυττάξῃ —κι' ἄν... κατὰ λάθος σὲ κυττάξῃ σου σκίξει τὴν καρδιά—, ν' ἀγαπήσῃ ἄλλο, νὰ ποθήσῃ ἄλλου φιλιὰ κι' ἀγάλη. Σκέφτεται, μ' ἄγριο ρῖγος στὸ κορμί, πῶς στὸ χέρι του ἦταν νὰ φιλήσῃ, νὰ τὸ δαγκώσῃ ναί, τὸ δαχτυλιδένιο ἐκεῖνο στοματάκι μὲ τὰ πάντα φλογισμένα χεῖλη, νὰ σφίξῃ δυνατὰ, νὰ τὸ σπάσει ναί, τὸ ἀφράτο τῆς κορμὶ καὶ νὰ γευτεῖ τὴ γλύκα τῶν καρπῶν τοῦ στήθους τῆς!.. Κι' ὅμως δὲν τῶκαμε! Δὲ μποροῦσε νὰ χωνέψῃ ἡ ἰδέα στὸ μυαλό του πῶς γινόταν κι' ἀλλοιώτικα ἀπ' ὅ,τι μέχρι τότε ἔκανε. Τίμιος αὐτὸς ἦταν δουλευτῆς καὶ στὴν τιμὴ ζητοῦ-

σε τὴ χαρὰ του. Μὰ τὴν ἀλήθεια ὁμως!, τώρα θάθελε, ναί ἤθελεν ἄγε γίνει κι' ἀλλοιώτικα. Τοῦ φαινότανε αὐτὴ τὴ στιγμή πῶς θάνοιωθε μεγάλη χαρὰ, εὐτυχία, ἂν εἶχε σφίξει στὰ μπράτσα του τὸ φειδίσιο κορμί τῆς Φανιώς. Θὰ αἰσθανότανε τὸν ἑαυτό του ἰκανοποιημένο.

— Τὶ δηλαδὴ φάνηκα κορόιδο τόσο καιρὸ καὶ τώρα τὴν ἔχει καὶ τὴν πασαλείβει ἄλλος; Μὰ τὴν ἔχει; Ἄραγε νὰ τὴν ἔχει;

— Στὴν ὑγείᾳ σου Χρῆστο, στίς χαρὲς σου ἀδρεφέ μου, ὄσοχ! τοῦ κόφτει τοὺς συλλογισμοὺς ἀπρόσκλητ' ἢ παρέα.

— Στὴν ὑγείᾳ σας, στὴν ὑγείᾳ μας παιδιά, φχαριστῶ, ἀπαντᾷ ἀφαιρεμένα καὶ ξαναρίχεται στίς σκέψεις του.

— Τώρα δὲν εἶναι τελειωμένα κιόλας τὰ πράματα, λέμε μαθές, δὲν ξαίρω, μπορεῖ νὰ μὴν ἔχει εἶδηση ἢ κοπέλα—καὶ νὰ σοῦ πῶ, καλὰ ἔκαμα πού δὲν τὴ μόλεψα—πῶς τὴν κνηγᾷ ὁ παληάνθρωπος αὐτός, ὁ Τζανῆς, συλλογιέται γιὰ λίγο μὲ παρηγοριά καὶ σχεδὸν ἀμέσως ἀρχίζει νὰ τὸν τρώει τὸ σαράκι τῆς ἀμφιβολίας.

— Μὰ ἂν τὸ ξαίρει, ἂν τὸ ξαίρει καὶ μοῦ τὴν ἔχουν σίξει τὴ δουλειά; Τότε; ἔ τότε; Ὅρσε γαμπρὸ κουφέτα! Καὶ μούντζωσε τὰ μούτρα του μὲ τὰ χέρια κάτω ἀπ' τὸ τραπέζι.

Θέλησ' ἐδῶ νὰ σταματήσῃ, φώναξε τὸ παιδί τῆς ταβέρνας νὰ τοὺς κερᾷ καὶ χαρούμενα, γελαστά, σήκωσε πρῶτος-πρῶτος τὸ ποτήρι:

— Γειά μας παιδιά, γειά μας, φώναξε εὐθυνα.

— Γειά μας, γειά μας, φώναξαν κι' οἱ ἄλλοι μὲ ὀρμὴ βλέποντας τὸ σύντροφό τους πὺξ ξανάκαμε κέφι. Κι' ἐξακολούθησαν νὰ κατεβάζουν τὸ ἕνα ὕστερ' ἀπὸ τὸ ἄλλο χωρὶς νὰ σταματοῦν πολὺ. Σὲ μιὰ στιγμή στὴν πόρτα ἀκούστηκαν ἤχοι παιχνιδιῶν. Τὰ φώναξαν μέσα. Ἦταν δυὸ χωριάτες πὺξ γύριζαν κ' ἔλεγαν τὰ κάλαντα. Ὁ ἕνας ἔπαιζε τσαμπούνα κι' ὁ ἄλλος ντουμπάκι. Στρωθῆκαν στὸ χορὸ. Ὑστερ' ἀπὸ κάμποση ὥρα πῆραν βόλτα ὅλα τὰ μαγαζιά, ἔπιναν καὶ χόρευαν στὸ κάθε μαγαζὶ καὶ σ' ἕνα μίλιστα, στοῦ Στεφανῆ, ἔπασαν καὶ ποτήρια. Σὰν πέρασαν τὰ μεσάνυχτα κ' ἔκλεισαν τὰ μαγαζιά, γύριζαν στοὺς δρόμους τοῦ χωριοῦ, τραγουδοῦσαν καὶ χόρευαν. Κάνανε καντάδα σ' ἕνα-δυὸ κοπέλες καὶ στῆς Φανιώς τὸ παραθύρι ἀπὸ κάτω. Κατὰ τίς ἀνγὲς πὰ διαλυθῆκαν καὶ καθένας ἔπαιρνε παραπατώντας τὸ δρόμο τοῦ σπιτιοῦ του. Ὁ Χρῆστος πῆρε τὸ δρόμο τῆς Φανιώς.

Παραπατοῦσε σὰν κάποιος νὰ τὸν εἶχε δεμένο μὲ ἀόρατα σκοινιά καὶ νὰ τὸν τραβοῦσε δῶθε κείθε. Τριτέσσερα βήματα πήγαινε μπρός, ἕνα πίσω κι' ἄλλο ἕνα δεξιά-ξεροβά.

Κι' ὁμως τραγουδᾷ ἰ δίχως νὰ μετροδεύει ἢ γλωσσοῦ του καθὼς τὰ πόδια του μετροδεύουν. Τραγουδάει, τὰ λόγια του καθαρὰ-καθαρὰ μόνον μιὰ μικρὴ βραχνάδα σκεπάζει τὴ φωνή του:

Μιά μικρήνη στόο παραθύρι

ἔσπερονέε βᾶσιλικοῦ

Γιαβᾶς, γιαβᾶς

Σταματοῦσε γιὰ λίγο τὸ τραγούδι του, σταματοῦσε κι' αὐτός. Ἐπειτα ξανά προχωροῦσε χτυπώντας ἀπ' τὸν ἕναν τοῖχο στὸν ἄλλο καὶ ξακλουθοῦσε τὸ τραγούδι του:

Καὶ περῶσαν τ' ἀηδονασιὰ

καὶ τῆς φάγααν τὸν καρποῦ

Πῶ, πωῶ ντροπήρη...

Περῶντας ἀπ' τὴν «Παναγιὰ τοῦ Χριστοῦ» ἔπαψε τὸ τραγούδι, στάθηκε, ἔκαμε τὸ σταυρὸ του καὶ ξανατράβηξε βουβά τώρα.

Ὁ οὐρανὸς εἶχε καθαρίσει πὰ καὶ χιλιάδες λαμπρὰ ματάκια, μ' ἀπορία λές, ἔβλεπαν ἀπὸ κεῖ πάνου τὸν ξενύχτη. Ἄν δὲν ἦταν ἢ τσουχερὴ Δεκεμβριὰτικὴ ψύχρα, τὸ δίχως ἄλλο θὰ τὴν περνοῦσε κανεὶς γιὰ καλοκαιριάτικὴ κείνη τὴ νύχτα. Ἦσυχία ἦταν ἀπλωμένη παντοῦ, θαρρεῖς ἢ γέννηση τοῦ μικροῦ βασιληᾶ νᾶκλεισεν ἀπὸ θανασμοῦ τὰ μύρια στόματα τῆς φύσης καὶ τῶν ἀνθρώπων. Μονάχα βαρεῖα καὶ ἀρρυθμὰ ἀκούγονται τὰ πατήματα τοῦ μεθυσμένου. Πλησιάζει πρὸς τὸ σπιτὶ τῆς Φανιώς καὶ τὰ πόδια του βαραίνουν ἀκόμα πιὸ πολὺ, τὸ κεφάλι του τοῦ φαίνεται ἀσίσκωτο.

Κυτᾷ ἀπὸ μακρὰ σὰν ἀποχανωμένος στὸ παράθυρο, θαρρεῖ πῶς θὰ τὴ δεῖ..., νάτη τὴ βλέπει νὰ στέκει μὲ τὸ νυχτικὸ καὶ ξέπλεκα τὰ μακρὰ μαλλιά της.

Νάτα, δές τα!, φουντώνουν στοὺς ὦμους, στίς πλάτες, τῆς κάνουν ἕνα κεφάλι σὰν γοργόνες. Τὰ μπράτσα της, ἄσπρα σὰν τὸν ἀφρὸ τῆς θάλασσας, τὰ βλέπει, τὰ νοιώθει μαχαῖρια νὰ τοῦ κόβουν τὸ λαμὸ μ' ἀνείπωτὴ γλύκα. Τὰ μάτια της, κατὰμανρα τῆς θάλασσας πετράδια, πετᾶνε σπίθες πὺξ πάνε ἴσα στὴν καρδιά. Ὡ! καὶ τὸ λακάκι τοῦ στήθους της! Τὸ φαντάζεται, τὸ βλέπει κι' ἠδονικὰ οἶγῃ τραντάζουν τὸ κορμί του. Τὰ στήθια ἐκεῖνα πὺξ ποτὲ δὲν ἄγγιξε τώρα τᾶχει στὰ χέρια του, τὰ σίβει, τὰ λιώνει καὶ τὰ μέλη του νοιώθει νὰ παραλοῦνε. Καὶ τὰ χεῖλη της, ναί τὰ χεῖλη της πάντα τριανταφυλλένια, πάντα πιὸ κόκκινα κι' ἀπ' τὴν πορφύρα. Καὶ ρουφᾷ, ρουφᾷ τὰ χεῖλια της σὰ νὰ θέλει ἀπ' τὸ στόμα της τὴν ψυχὴ της νὰ ρουφήξῃ. Θέλει νὰ τὸ σπᾶσει τὸ κοκκινόχειλο στόμα, νὰ τὸ ξεσκίσει κι' ὁμως δὲ μπορεῖ, κολλᾷ στὰ χεῖλια του δυνατὰ κι' εἶναι σὰ λάστιχο. Σφίγγει γερὰ στὰ μπράτσα του τὸ κορμί της, μὰ κι' αὐτὸ εἶναι σὰ λάστιχο. Ἀποκαμωμένος τὴν ἀφίνει πὰ.

Στέκεται. Περνοῦν ἢ σκέψες του αὐτὲς τρελλὰ χορεύοντας μπρὸς στὸ μυαλό του καὶ φεύγουν, φεύγουν... Βλέπει πῶς τὸ παράθυρο εἶναι γερὰ σφαλκτὸ καὶ ψυχὴ δὲν ὑπάρχει. Μουγκρίζει σιγανὰ, ἄγρια καὶ τὰ δόντια του κι' ἢ γροθιές του εἶναι σφιγμένες.

— Βέβαια τώρα πὺξ τᾶσαξε μ' αὐτὸ τὸν ἄτιμο, μονολογᾷ, μὲ πέταξ' ἐμένα σὰν παληοπάπουτσο. Γλέπεις αὐτὸς εἶναι Ἀμερικᾶνος, ἔχει δολᾶρια καὶ τὴν κνηγᾷ, σὰ σκύλος τὴν κνηγᾷ. Ἐγώ, τί ἔχω ἐγώ; Τί;

Γελάει, μὰ τὸ γέλοιο του δὲ μοιάζει μὲ γέλοιο, γελᾷ κ' ἔχει κλειστὸ τὸ στόμα, τὰ δόντια του κάνουν σὰ βότσαλα πὺξ τὰ σαλεύει ἀπαλὰ τὸ κῆμα. Βλαστημᾷ καὶ προχωρεῖ. Μ' ἄξαφνα σταματᾷ, ἀνοίγει τρομερὰ τὰ μάτια του. Βλέπει, ναί βλέπει, ἕναν ἄνθρωπο κάτω ἀπ' τῆς Φανιώς τὸ παραθύρι, ἢ μούρη του εἶναι γυρισμένη πρὸς τὸν τοῖχο.

Γελάει βουβά, τὰ χεῖλια του μονάχα τσιτώνουνται καὶ γεμίζουν

βαθειές ζάρες τὸ πρόσωπό του. Τώρα μόνο τὸν ἄνθρωπο ποῦναι κάτω ἀπ' τὸ παραθύρι βλέπει, τίποτ' ἄλλο. Κι' αὐτὸν σὰ σκιά. Ὅλα τὰλλα ἔχουν σβυστεῖ ἀπ' τὰ μῖτια του ποῦναι πεταγμένα ὄξω ἀπ' τὶς κόγχες τους καὶ γυαλίζουν μὲς' στὴ νύχτα σὰ γατίσια.

Ψάχνει τὸ ζουνάρι τὸν κι' ἀγγίζει νευρικά τὸ μακρὸ ναυτικὸ του λάζο.

Τώρα γελáει δυνατὰ καὶ τρέχει, τρέχει...

Ἦταν ὁ ζαβο-Γερόλυμος ὁ σκοτωμένος...

ΦΡ. ΛΕΒΕΝΤΗΣ

GUY DE MAUPASSANT

ΦΕΓΓΑ ΡΟΦΩΤΟ

Τὸν ἔλεγαν παπᾶ - Μαρινιάν, καὶ τοῦ ταίριαζε μιὰ χαρὰ τὸ πολεμικὸ τ' ὄνομά του.* Ἦτανε ψηλὸς, λιγνός, φανατικός, καὶ ψυχὴ φλογερὴ πάντα, μὰ ἴσια. Οἱ πεποιθήσεις του ὅλες ἦταν ἀτράνταχτες, χωρὶς δευτέρου λόγο. Μ' ὅλη τὴν εἰλικρίνεια τοῦ φανταζότανε πὼς γνώριζε τὸ θεὸ του, καὶ πὼς μπορούσε νὰ νιώσει τὰ σχέδια του, τὶς θελήσεις του, τὶς προθέσεις του.

Καμιὰ φορὰ, ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε μὲ μεγάλα βήματα στὴ δεντροστοιχία τοῦ μικροῦ ἐξοχικοῦ του προσβυτέρου, ἕνα ἐρωτηματικὸ ὀρθωνότανε στὸ μυαλό του: «Γιατὶ ὁ Θεὸς νὰ τῶκαμε αὐτό;» Κι' ἀναζητοῦσε μὲ πείσμα, μπαίνοντας μὲ τὴ φαντασία του στὴ θέση τοῦ Θεοῦ, κι' εὔρισκε σχεδὸν πάντα. Δὲν ἦταν ἀπὸ κείνους ποὺ σ' ἕνα ἔσπασμα ταπεινοφροσύνης γιομάτης εὐσέβεια ψιθυρίζουνε: «Κύριε, ἀνεξιχνίαστοι αἱ βουλαὶ τῆς προνοίας σου!» Αὐτὸς συλλογιζότανε: «Εἶμαι ὁ δοῦλος τοῦ Θεοῦ, κι' ὀφείλω νὰ ξέρω τοὺς λόγους ποὺ κáνει αὐτὸ ἢ ἐκεῖνο, καὶ νὰ τοὺς μαντεύω ἂν δὲν τοὺς ξέρω».

Ὅλα τοῦ φαίνονταν καμωμένα στὴ φύση σύμφωνα μὲ μιὰν ἀπόλυτη κι' ἀξιοθαύμαστη λογικὴ. Τὰ «Γιατὶ» καὶ τὰ «Διότι» ἰσοζυγιάζονταν πάντα. Τὰ γλυκοχαράματα εἶχανε γίνει γιὰ νὰ κάνουν εὐθυμὴ τὴ στιγμὴ τοῦ ξυπνημοῦ, οἱ μέρες γιὰ νὰ ὀριμάζουν τὰ γεννήματα, οἱ βροχὲς γιὰ νὰ τὰ ποτίζουν, τὰ βράδια γιὰ νὰ προετοιμάζουν γιὰ τὸν ἕτινο, κι' οἱ νύχτες γιὰ νὰ κομόμαστε.

Οἱ τέσσερις ἐποχὲς ἀντιστοιχοῦσαν ἴσια - ἴσια σ' ὅλες τὶς ἀνάγκες τῆς γεωργίας. Καὶ δὲ θὰ μπορούσε ποτε νὰ τοῦ γεννηθεῖ ἡ ὑποψία πὼς ἡ φύση δὲν ἔχει θέληση καὶ προθέσεις, καὶ πὼς ἀπεναντίας ὅλα ὅσα ζοῦν ὑτόκουσαν στὶς σκληρὲς ἀπαιτήσεις τῶν κλιμάτων, τῆς ὕλης καὶ τῶν ἐποχῶν.

Τὴ γυναῖκα ὅμως τὴ μισοῦσε, τὴ μισοῦσε ἀσυναίσθητὰ, καὶ σὰν ἀπὸ ἔνστικτο τὴν περιφρονοῦσε. Συχνὰ ἐπαναλάβαινε τὰ λόγια τοῦ Χριστοῦ: «Γυναίκα, τί τὸ κοινὸ ὑπάρχει μεταξύ μας;» Καὶ πρόσθετε: «Λὲς κι' ὁ Θεὸς ὁ ἴδιος ἦτανε δυσαρεστημένος ἀπ' αὐτὸ τὸ δημιούργημα». Γι' αὐτόν, ἡ γυναῖκα ἦταν χωρὶς ἄλλο τὸ κορίτσι τὸ δώδε-

(*) Μαρινιάν: Μικρὴ πόλη τῆς Ἰταλίας ὅπου οἱ Γάλλοι νίκησαν δυὸ φορές. Στὰ 1515, ὁ Φραγκίσκος Α' νίκησε τοὺς Ἑλβετοὺς, καὶ στὰ 1859 ὁ στρατάρχης Μπαρσκαὶ ντ' Ἰλλιέ τοὺς Αὐστριακοὺς ποὺ ὑποχωροῦσαν μετὰ τὴ μάχη τῆς Μαγεντίας. Σ. τ. Μ.

κα φορές διεφθαρμένο ποὺ λείει ὁ ποιητής. Ἦταν ὁ πειρασμὸς ποὺ εἶχε παρὰ τοῦτον τὸν πρωτόπλαστο καὶ ποὺ ἐξακολουθοῦσε πάντα τὴν καταθρόνια δουλιὰ του, ἦταν τὸ ὄν τὸ ἀδύνατο, τὸ ἐπικίνδυνο, ποὺ μυστηριώδικα σὲ ταράζει. Κι' ἀκόμα περισσότερο ἀπὸ τὸ κολασμένο κορμί του μισοῦσε τὴ γιομάτην ἀγάπη ψυχῆ τους.

Πολλὲς φορές εἶχε νιώσει τὴν τρυφερότητά τους δοσμένη σ' αὐτόν, καὶ μ' ὅλο ποὺ ἤξερε πὼς δὲ θὰ τὸν ἔφταναν οἱ ἐπιθέσεις τους. γινόταν ἀλλόφρενος ἀπ' αὐτὴ τὴν ἀνάγκη ποὺ τὶς ἔσπρωχνε πάντα στὴν ἀγάπη καὶ ποὺ σκιροτοῦσε μέσα τους πάντα.

Κατὰ τὴ γνώμη του, ὁ Θεὸς δὲ δημιούργησε τὴ γυναῖκα παρὰ γιὰ νὰ βάζει σὲ πειρασμὸ τὸν ἄντρα καὶ νὰ τὸν δοκιμάζει. Δὲν ἔπρεπε νὰ τὴν πλησιάζει κανεὶς παρὰ μ' ὅλες τὶς δυνατὲς ἀμυντικὲς προφυλάξεις καὶ μ' ὅλο τὸ φόβο ποὺ νιώθουμε γιὰ τὶς παγίδες. Κι' ἀλήθεια, ἦταν ὀλότεια ὁμοία μὲ παγίδα ἔτσι ποὺ εἶχε τὰ μπράτσα τῆς καὶ τὰ χέρια τῆς πάντα ἀνοιχτὰ κατὰ τὸν ἄντρα.

Δὲ φερνόταν μ' ἐπιείκεια παρὰ μὲ τὶς καλόγριες, ποὺ τὸ τάμα τους τὶς ἔκανε ἀκίνδυνες, Μὰ κι' αὐτές, μολοντοῦτο, τὶς μεταχειριζόταν μ' ἀγριάδα, γιατί αὐτὴ τὴν αἰώνια τρυφερότητα, ποὺ δὲν ἔπαυε νὰ τοῦ φανερώνεται μ' ὅλο ποὺ ἦταν ἱερωμένος, στὸ βάθος τῆς ἀλυσόδετης καὶ ταπεινωμένης καρδιᾶς τους τὴν αἰσθανότανε πάντα ζωντανή.

Τὴν ἐνωθε στὰ βλέμματά τους ποὺ ἦτανε περισσὸ ερο δακρυσμένα ἀπὸ εὐσπλαχνία παρὰ τὰ βλέμματα τῶν καλογέρων, τὴν ἐνωθε στὶς θρησκευτικὲς ἐκστάσεις τους ὅπου τὸ φύλο τους μιλοῦσε, τὴν ἔβλεπε στὰ ἔσπασματα τῆς ἀγάπης τους γιὰ τὸ Χριστό, ποὺ τὸν ἔκαναν ν' ἀγαναχτεῖ γιατί ἡ ἀγάπη τους αὐτὴ ἦταν ἔρωτας γυναίκα, ἔρωτας σάρκα. Τὴν ἐνωθε, αὐτὴ τὴν καταραμένη τρυφερότητα, ὡς καὶ σ' αὐτὴ τὴν τρυφεράδα τῆς φωνῆς τους ὅταν τοῦμίλαγαν, ὡς καὶ στὰ χαμηλωμένα μάτια τους, ὡς καὶ στὰ καρτερικά τους δάκρυα ὅταν τὶς ἔπερνε μὲ τὸ κακό.

Καὶ τίναζε τὸ ῥάσο του ὅταν ἔβγαινε ἀπὸ τὶς πόρτες τοῦ μοναστηριοῦ, κι' ἀνογε τὸ βῆμα του σὰ νάφευγε μπρὸς ἀπὸ κάποιον κίνδυνο μεγάλο.

Εἶχε κάποιαν ἀνηψιά, ποὺ ζοῦσε μὲ τὴ μητέρα τῆς ἐκεῖ κοντὰ, σ' ἕνα μικρὸ σπιτάκι. Καὶ πολεμοῦσε νὰ τὴν κάμει ἀδελφή.

Ἦταν ὁμορφη, τρελλούτσικη καὶ κοροῖδεύτρα. Ὅταν ὁ παπᾶς ἀρχίζε τὶς συμβουλές, αὐτὴ γέλαγε. Κι' ὅταν ἐθύμωνε, τὸν ἀγκάλιαζε ὀρμητικὰ, σφίγγοντάς τον πάνου στὴν καρδιά τῆς, ἐνῶ αὐτὸς, ἀθελά του, γύρευε νὰ ξεφύγει ἀπ' αὐτὸ τὸ σφίξιμο ποὺ μολοντοῦτο τὸν ἔκανε νὰ νιώθει μιὰ γλυκιὰ χαρὰ, ξυπνώντας στὰ βάρη τῆς ψυχῆς του αὐτὸ τὸ συναίσθημα τῆς πατρότητος ποὺ ἀγοκοιμάται μέσα σ' ὅλους τοὺς ἄντρες.

Συχνὰ τῆςμίλαγε γιὰ τὸ Θεό, τὸ Θεὸ του, ἐκεῖ ποὺ περπατοῦσε πλαί τῆς στοὺς δρόμους τῶν ἀγρῶν. Αὐτὴ ὅμως οὔτε τὸν ἀκουγε, παρὰ κύτταγε τὸν οὐρανό, τὰ χόρτα, τὰ λούλουδα, μ' ἕνα ξεχείλισμα ἐνθουσιασμοῦ γιὰ τὴ ζωὴ ποὺ μπορούσε κανεὶς νὰ τὸ ἰδεῖ ζωγραφιστὸ καὶ στὰ μῖτια τῆς. Καμιὰ φορὰ ἔτρεχε νὰ πιάσει κανένα πετούμενο, κι' ἐνῶ τῶφερνε, φώναζε: «Κύτταξε, θεῖε μου, τί ὁμορφο ποὺ εἶναι μούρχειται νὰ τὸ φιλήσω». Κι' αὐτὸς ὁ πόθος, αὐτὴ ἡ ἀνάγκη νὰ «φ.-

λήσει» τις χρυσόμυγες και τὰ λούλουδα τῆς πασχαλιάς, ἀνησυχούσε, ἐξερέθιζε θύμωνε τὸν παπᾶ, ποὺ ξανάβρισκε ἀκόμα και κεῖ αὐτὴ τὴν ἀξεριζώτη τρυφερότητα ποὺ πάντα φωλιάζει στὴν καρδιὰ τῆς γυναίκας.

Κι' ἄξαφνα, νὰ ποὺ μιὰ μέρα ἡ καντηλανάφταινα, ποὺ φρόντιζε τὸ νοικοκυριὸ τοῦ παπᾶ - Μαρινιάν, τοῦπε με τρόπο πὼς ἡ ἀνηψιά του τᾶχε με κάποιον.

Αὐτὸ τόσο φοβερὴ ἐντύπωση τοῦκαμε, ποὺ ἔμεινε σὰν πνιγμένος, με τὸ πρόσωπο ὅλο γιομάτο σαπουνάδες, γιατί ἐκεῖνη τὴν ὥρα ξυριζότανε.

— Δὲ μπορεῖ, λὲς ψέμματα, Μελανία !

Μὰ ἡ χωριάτισσα ἀκούμπησε τὸ χέρι στὴν καρδιὰ τῆς :

— Ἄς με κρίνει ὁ Θεός, ἂν λέω ψέμματα, παπά μου. Σοῦ λέω, κάθε βράδυ, ἔτσι ἡ ἀδερφή σου κοιμηθεῖ, πάει νὰ τὸν εὔρει. Ἄνταμώνονται κοντὰ στὸ ποτάμι. Ἄν δὲν με πιστεύεις, ἄμε νὰ ἰδεῖς, ἀπὸ τις δέκα και πέρα ὡς τὰ μεσάνυχτα.

Ὁ παπᾶς ἔπαψε νὰ γδέρνει τὸ σαγόνι του, κι' ἄρχισε νὰ περπατεῖ γρήγορα ἀπάνου - κάτω, ὅπως ἔκανε ὅταν ἦτανε συλλογισμένος πολὺ. Κι' ἄμα θέλησε νὰ ἐξακολουθήσει τὸ ξύρισμα, κόπηκε τρεῖς φορές ἀπὸ τ' αὐτὴ ὡς τὴ μύτη.

Ὅλη τὴν ἡμέρα ἔμεινε ἀμίλητος, ἀγανακτισμένος, καταθυμωμένος. Στὸ φρένιασμά του, σὰν παπᾶς ποὺ ἦταν, μπρὸς στὸν ἀνίκητον ἔρωτα, προσθέτονταν ἡ παραφορὰ τοῦ πνευματικοῦ πατέρα, τοῦ κηδεμόνα, τοῦ ψυχικοῦ ὁδηγητῆ, ποὺ ἔνα παιδὶ τὸν ἐγέλασε, τὸν κοροΐδεψε, καθὼς κι' ἐκεῖνη ἡ φούρκα ἡ γιομάτη ἐγωϊσμὸ τῶν γονιῶν, ὅταν ἡ κόρη τους τοὺς ἀναγγέλλει ὅτι χωρὶς νὰ τοὺς ρωτῆσει, χωρὶς τὴ θέλησή τους, διάλεξε τὸν ἄντρα τῆς.

Ἔστερ ἀπὸ τὸ δειπνο προσπάθησε λίγο νὰ διαβάσει, μὰ δὲν τὸ κατάφερε. Κι' ὀλοένα θύμωνε περισσότερο. Ὅταν οἱ δέκα σήμαναν, πῆρε τὸ μπαστούνι του, ἔνα φοβερὸ μπαστούνι ποὺπερνε πάντα ὅταν ἔβγαине τὴ νύχτα γιὰ νὰ πάει νὰ ἰδεῖ κανέναν ἄρρωστο. Καὶ κύτταξε χαμογελώντας τὸ πελώριο χοντρόξυλο, ποὺ τῶκανε νὰ στριφογυρῖζει στὸ δυνατὸ χωριάτικο χέρι του και νὰ διαγράφει κύκλους ἀπειλητικούς. Ἔστερα, με μιᾶς, τὸ σήκωσε, και τρίζοντας τὰ δόντια τὸ κατέβασε πάνου σὲ μιὰ καρέκλα, ποὺ ἡ πλάτη τῆς, ἀνοιγμένη στὰ δυό, ἔπεσε στὸ πάτωμα.

Ἄνοιξε τὴν πόρτα γιὰ νᾶρξει, μὰ στὸ κατῶφλι σταμάτησε, σαστισμένος ἀπὸ τὸ μεγαλεῖο μιᾶς νύχτας φεγγαροπερίχυτης ἀπὸ τις λίγες.

Κι' ὅπως ἡ ψυχὴ του ἦταν φλογερὴ, σὰν τις ψυχὲς ποὺ θᾶχαν οἱ πατέρες τῆς Ἐκκλησίας, αὐτοὶ οἱ ποιητὲς ποὺ τόσο τοὺς ἄρεσε νὰ δνειροπολοῦν, ἔνωσε ἄξαφνα τὸν ἑαυτὸ του ἀφηρημένο, συγκινημένο ἀπὸ τὴ μεγαλόπρεπη και γαλήνια ὁμορφιά τῆς ἀσημένιας νύχτας.

Στὸ μικρὸ του περιβόλι, περιχυμένο ὀλόκληρο ἀπὸ ἔνα ὀλόγλυκο φῶς, τὰ καρποφόρα δέντρα του, παραταγμένα στὴ γραμμὴ, σχεδιάζαν με ἴσκιους, κάτω στὸ δρομάκι, τ' ἀδύναμα κλωνάρια τους με τὴν ἀραιὴ πρασινάδα και τὸ γιγάντιο ἀγιόκλημα, ποὺ σκαρφάλωνε στὸν τοῖχο τοῦ σπιτιοῦ, ἄφηνε πνοὲς ἡδονικὲς και σὰ ζαχαροστάλαχτες, κι' ἔκανε νὰ κυματίζει, στὴ ζεστὴ κι' ὀλόφεγγη βραδιά, κάτι σὰ μιὰ ψυχὴ εὐωδιασμένη.

Ἄρχισε ν' ἀναπνέει βαθυά, και πίνοντας τὸν ἀέρα ὅπως τὸ κρασί οἱ μπεκορῆδες, προχώρησε ἀγάλι ἀγάλια, ἐκστατικός, θαμπωμένος, λησμονώντας σχεδὸν τὴν ἀνηψιά του.

Μόλις βοήθησε στοὺς ἄγρους, σταμάτησε γιὰ ν' ἀποθυμάσει τὴ θέα τῆς πεδιάδας, ποὺ ἦτανε πλημμυρισμένη ἀπ' αὐτὸ τὸ φῶς τὸ χαϊδιάρικο, πνιγμένη σ' αὐτὴ τὴν τρυφερὴ και λαγγυμένη γοητεία ποὺ ἔχουν οἱ νύχτες οἱ γιομάτες γαλήνη. Τὰ βατράχια, κάθε στιγμή, ἔρχαν στὸ διάστημα τῆ νότα τους τὴ σύντομη και μεταλλικὴ, και κάποια ἀηδόνια μακρινὰ πρόσθεταν στὴ γοητεία τοῦ φεγγαρόφωτου τὴν ἀγαλινὴ κι' ὀλοκάθαρη μουσικὴ τους, τὴν ἀνάλαφρη και γιομάτη παλμό, ποὺ κάνει τὸν ἄνθρωπο νὰ ρεμβάζει χωρὶς νὰ σκέφτεται και ποὺ λὲς κι' εἶναι καμωμένη γιὰ νὰ σμίγει με φιλιὰ.

Ὁ παπᾶς ξαναἐκίνησε, με τὴν καρδιὰ σὰν ἀποκαμωμένη, χωρὶς νὰ ξέρει τὸ γιατί. Ἐνωθε σὰ νὰ παράλυε, σὰν ἄξαφνα κάτι νὰ τὸν ἐξαντλοῦσε. Κι' ἤθελε νὰ καθήσει, νὰ μείνει ἐκεῖ, ν' ἀποθυμάσει, νὰ λατρεύει τὸ Θεὸ μέσ' στὸ ἔργο του.

Ἄπόμακρα, μιὰ γραμμὴ ἀπὸ λεῦκες φειδογυρῖζε, ἀκολουθώντας τις καμπὲς τοῦ ποταμοῦ. Μιὰ αἰθέρια δμίγλη, μιὰ κατάλευκη ἄχνα, ποὺ τὴν περνοῦσαν, τὴν ἀσήμωναν, τὴν ἔκαναν ὀλόφωτη τὰ φεγγαρόχτιδα, ἔμεινε σὰν κρεμασμένη γύρω κι' ἀπὸ πάνου ἀπὸ τις ὄχθες, και τίλιγε, σὰ σὲ μιὰν ἀνάλαφρη και διάφανη γάζα, ὅλο τὸ φειδωτὸ ρέμα τοῦ νεροῦ.

Ὁ παπᾶς, ἄλλη μιὰ φορὰ, ξανασταμάτησε, πλημμυρισμένος ὡς τὰ βάθη τῆς ψυχῆς ἀπὸ μιὰ τρυφερότητα ἀκατανίκητη, ποὺ μεγάλωνε ὀλοένα.

Και μιὰ ἀμφιβολία, μιὰ ἀκαθόριστη ἀνησυχία τὸν κυριεῦε· ἔνωθε νὰ γεννιέται μέσα του ἔν' ἀπ' αὐτὰ τὰ ἐρωτηματικά ποὺ πρόβαλλε και μιὰ φορὰ στὸν ἑαυτὸ του.

Γιατὶ ὁ Θεὸς νὰ τῶκανε αὐτὸ ; Ἄφοῦ ἡ νύχτα εἶναι γιὰ τὸν ἕπνο, γιὰ τὴν ἀναισθησία, γιὰ τὸ ξεκούρασμα, γιὰ τὴν πλέρια λησμονιά, γιατί νὰ τὴν κάμει πιὸ ὁμορφη ἀπὸ τὴν ἡμέρα, πιὸ γλυκιὰ ἀπὸ τὰ γλυκοχαράματα κι' ἀπὸ τὰ βράδυα, και γιατί αὐτὸ τὸ ἄστρο, τὸ ἀργοκύνητο και μαγικὸ, ποὺ εἶναι πιὸ ποιητικὸ ἀπὸ τὸν ἥλιο, κι' εἶναι, λὲς, καμωμένο, τόσο φυλάει τὰ μυστικά, νὰ φωτίζει πρόματα γιὰ τὸ φῶς πολὺ αἰθέρια και μυστηριώδη, — γιατί αὐτὸ τὸ ἄστρο νᾶρχεται νὰ κάνει τόσο διάφανη τὴ σκοτεινιά τῆς ;

Γιατὶ τὸ καλλίτερο ἀπ' ὅσα πουλιὰ κελαῖδανε νὰ μὴν ἡσυχάζει σὰν τ' ἄλλα, παρὰ ν' ἀρχίζει νὰ γλυκοτραγουδάει στὸ σκοτάδι ποὺ τόσο ταράζει τὴν ψυχὴ ;

Γιατὶ αὐτὸ τὸ ἀνάερο πέπλο οἰγμένο ἀπάνου στὸν κόσμο ; Γιατὶ αὐτὲς οἱ ἀνατριχίλες τῆς καρδιάς, αὐτὴ ἡ συγκίνηση τῆς ψυχῆς, αὐτὴ ἡ ἀποχαύνωση τῆς σάρακας ;

Γιατὶ ὅλ' αὐτὸ τὸ ξεδίπλωμα τῆς γοητείας, ποὺ οἱ ἄνθρωποι δὲν τὸ βλέπουν ἀφοῦ εἶναι ξαπλωμένοι στὰ κρεβάτια τους ; Κι' αὐτὸ τὸ ὑπέροχο θέαμα, αὐτὴ ἡ ἄμετρη ποίηση ἡ οἰγμένη ἀπὸ τὸν οὐρανὸ κάτω στὴ γῆ, γιὰ ποιόνε νᾶναι καμωμένα ;

Κι' ὁ παπᾶς δὲν καταλάβαινε τίποτα.

Μὰ νὰ ποὺ ἐκεῖ πέρα, στὴν ἄκρη τῆς πεδιάδας, κάτω ἀπὸ τὸ θόλο τῶν δέντρων ποὺ ἦτανε βουτηγμένα σὲ μιὰν ἄχνα φωτερὴ, δυὸ ἴσκιοι φάνηκαν νὰ περπατοῦνε πλάι-πλάι.

Ὁ ἄντρας ἦταν ψηλότερος, κι' εἶχε ἀγκαλιασμένη τὴν ἀγαπημένη του ἀπὸ τὸ λαϊμό, φιλώντας τὴν κάπου-κάπου στὸ μέτωπο. Φάνηκαν, καὶ με' μιᾶς ζωντάνεψαν αὐτὸ τὸ ἄψυχο τοπεῖο ποὺ τοὺς τύλιγε σὰν ἓνα πλάσμα θεϊκὸ καμωμένο γι' αὐτούς. Καὶ φαίνονταν, οἱ δυό, ἓνα μόνο πλάσμα, τὸ πλάσμα ποὺ τοῦ ἦταν προορισμένη αὐτὴ ἡ νύχτα ἢ γαλήνια καὶ σιωπηλή. Κι' ἐρχότανε κατὰ τὸ μέρος του, λὲς κι' ἦτανε μιὰ ζωντανὴ ἀπάντηση, ἢ ἀπάντηση ποὺ ὁ Κύριός του τοῦριχνε στὴν ἐρώτησή του.

Ἐκεῖνος στεκότανε ἀμίλητος, ἀναστατωμένος, ἀκούγοντας τὴν καρδιά του νὰ χτυπάει, κι' ἔλεγε πὼς ἔβλεπε κάτι τι τὸ βιβλικό, κάτι σὰν τοὺς ἔρωτες τῆς Ρουθ καὶ τοῦ Μπόαζ, πὼς ἔβλεπε τὴν ἐκπλήρωση μιᾶς ἀπὸ τὶς θελήσεις τοῦ Κυρίου, σ' ἓναν ἀπὸ τοὺς μεγαλόπρεπους ἐκείνους περιγυροὺς ποῦλεναν οἱ ἅγιες γραφές. Στὸ μυαλό του ἄρχισαν νὰ βουίζουνε τὰ ἐδάφια τοῦ Ἄσματος Ἀσμάτων, οἱ φωνές, τὰ καλέσματα τῶν κορμιῶν, ὅλη ἡ ὀλόθερμη ποίηση αὐτουνοῦ τοῦ ποιήματος τοῦ καντεροῦ ἀπὸ τρουφεράδα.

Καὶ σκέφτηκε : «Ὁ Θεὸς ἴσως νᾶκαμε αὐτὲς τὶς νύχτες γιὰ νὰ σκεπάσει με' τὸν πέπλο τοῦ ἰδανικοῦ τὶς ἀγάπες τῶν ἀνθρώπων».

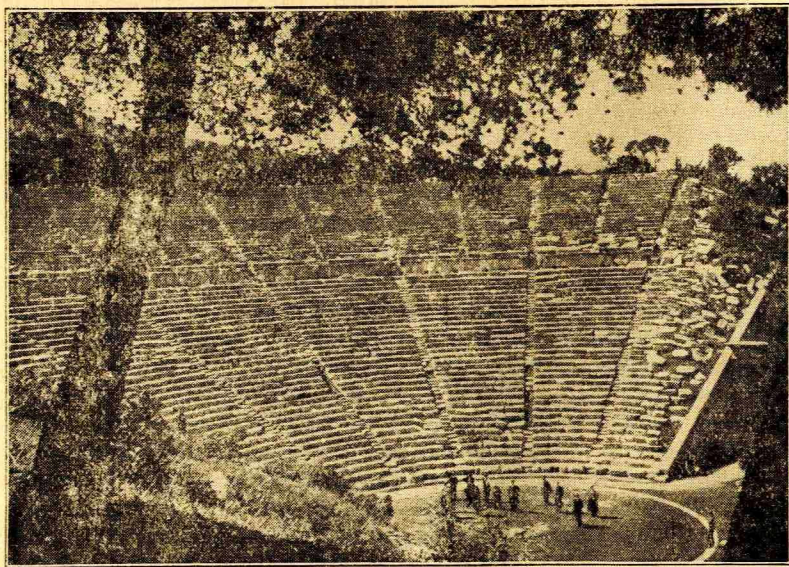
Μπρὸς ἀπὸ τὸ σφιχταγκαλιασμένο ζευγάρι ποὺ προχωροῦσε ὀλοένα, αὐτὸς τραβιότανε. Κι' ὅμως, ἦταν ἡ ἀνηψιά του, αὐτὴ. Μὰ τώρα ἀναρωτιούνται ἂν μ' ὅτι πῆγαινε νὰ κάμει δὲ θὰ παρόκουε τὸ Θεό. Γιατὶ ὁ Θεὸς δὲ θὰ πει πὼς ἐπιτρέπει τὸν ἔρωτα, ἀφοῦ τὸν περιβάλλει φανερά μ' ἓνα τέτοιο μεγαλεῖο :

Κι' ἔφυγε, τρέχοντας, χαμένος, σχεδὸν νερσιασμένος, σὰ νᾶχε μπεῖ σ' ἓνα ναὸ ὅπου νὰ μὴν εἶχε τὸ δικαίωμα νὰ πατήσει.

(Μετάφραση)

ΝΑΣΟΣ ΔΕΤΖΩΡΤΖΗΣ

ΤΟ ΘΕΑΤΡΟΝ ΤΗΣ ΕΠΙΔΑΥΡΟΥ

Ο ΜΗΝΑΣ ΜΑΣ

Η ΕΚΔΟΣΗ

Τὴ στιγμὴ αὐτὴ, ἡ ἀπουσία ἑνὸς περιοδικοῦ, φιλολογικοῦ ὄργανου ἀποκλειστικῶν νέων καὶ τῆς τέχνης, εἶναι ἀπόλυτη. Οἱ «Ὁρίζοντες» προῦλθαν ἀπὸ τὸ γεγονός αὐτό. Οἱ «Ὁρίζοντες» θὰ δώσουν ἐπὶ δημοσιότητα τὴ φιλολογικὴ ἐργασία τῶν νέων. Καμμιά ἄλλη ἀρχή, —παρὰ ἡ Ἐμπνευσθ. Κανένας ἄλλος περιορισμός, —παρὰ ἡ ἐκτασθ τοῦ φύλλου, τοῦλάχιστον ἐπὶ μέτρο ποὺ οἱ «Ὁρίζοντες» εἶναι πρὸς τὸ παρὸν ὑποχρεωμένοι νὰ συμμορφωθοῦν, καὶ ἀπ' ὅλους μας ἐξαρτᾶται νὰ γίνει ὀλοένα πλατύτερο.

Τόσο ἐπὶ τὴν πρωτεύουσα, ὅσο καὶ ἐπὶ τὰς ἐπαρχίας, τόσο δὲ τὰ κέντρα ὅσο καὶ ἐπὶ τὰς μακρυνὰς ἄκρας, νοιώθουμε, ἐλπίζουμε, εἰμασθε βέβαιοι πὼς μιὰ νεότης, ἀναγκαστικὰ διωπηλὴ ἐδῶ καὶ ἄρκετὸ καιρὸ τώρα, διψᾷ καὶ εἰν' ἔτοιμη νὰ ἐκφρασθῇ, καὶ νὰ ἐπικοινωνήσῃ ἀνάμεσὸ τῆς. Σ' αὐτὴ τὴν νεότητα προσφέρουμε τὸ περιοδικό μας. Ἡ ὄρεξά μας ἐπιθυμία εἶναι νὰ κρατηθῇ, πότε ἐνθουσιασμένα καὶ πότε ἀμείλικτα, σ' ἓνα ἀνώτερο ἐπίπεδο ἂν ὄχι τελειότητας ἀλλὰ τοῦλάχιστον προσπάθειας. Καὶ ἂν ἴδωσ πρόκειται ἡ ζωὴ του νὰ σταθῇ ὀνυτον, ποθοῦμε τοῦλάχιστον ν' ἀφήσῃ ἓναν σταθμό, —μιὰ ἐκδήλωσθ τῆς ἀγνόστερης δημιουργίας, κινημένης πρῶτ' ἀπ' ὅλα ἀπὸ τὸ στοιχεῖον ἐκεῖνο, ποῦ, ἐπὶ τὴν ἐποχὴ μας, ἀποκρυστάλλώθηκε ἐπὶ λέξῃ «Λυρισμός».

Η ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

ΣΗΜΕΙΩΜΑΤΑ

Μιὰ «Εἰσαγωγή».

Ἡ συνεργασία γνωστῶν πιά λογοτεχνῶν, ποῦ ἔχουμε σ' αὐτὸ τὸ φύλλο καὶ ποῦ θὰ ἔχουμε, στὴν ἴδια ἀναλογία, σὲ μερικὰ ἀκόμα φύλλα, δὲν ἀποτελεῖ παραβίασθ τοῦ προγράμματός μας. Ὄσπου νὰ συσσωματοθοῦμε, ἄς ποῦμε ἔτσι, οἱ Νέοι ὄσπου νὰ συνταχθοῦν οἱ κύκλοι τοῦ περιοδικοῦ μας, θὰ κάνουμε μιὰ «Εἰσαγωγή» με' τοὺς καλύτερους λογοτέχνες τῆς προγενέστερης ἀπὸ μᾶς γενιᾶς. Μὰ καὶ ἀργότερα θὰ δίνουμε στοὺς ἀναγνώστες μας κάπου-κάπου δείγματα τῆς τέχνης τους — τοῦ πολλῶν τόσον ἐκτιμᾶμε.

Ἡ ἐσωτερικὴ μας τάξη.

Τὸ πρόγραμμά μας ἐπιβάλλει στοὺς «Ὁρίζοντες» ν' ἀκολουθήσουν μιὰ τακτικὴ ἀτάξιαν. Ἐχοντας ὡς ἀρχὴ τὸν ἀπόλυτο «Λυρισμός», ἐπὶ τὴν πλάτειά του καὶ μὴ ἔχοντας κανένα περιορισμὸ γιὰ τὴν διάνοσθ, δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ σὶς στήλες μας νὰ συναντηθοῦν ἰδέες ἀντίθετες καὶ τεχνοτροπίες καὶ τάσεις διάφορες, χωρὶς αὐτὸ ὅμως νὰ σημαίνει ἀνακολουθία, ἀρνησθ ἀρχῶν κτλ. Ἀκόμη καμμιά ἀπ' τὶς στήλες μας δὲν θὰ εἶναι ὑποχρεωτικὴ γιὰ μᾶς, μὰ θὰ γράφετε μόνον ὅταν ὑπάρχει πραγματικὴ διάθεσθ, προκειμένου νὰ μὴ κάνουμε «ἐπαγγελματικὴ» κριτικὴ τῆς Ζωῆς καὶ τῆς Τέχνης, μὰ νὰ μιλάμε γι' αὐτὲς ὅταν, ἀληθινά, μᾶς προξενοῦν μιὰν ἐντύπωσθ.

Ἡ ὀρθογραφία.

Ὅπως, φυσικά, ἐπὶ τὴν γλῶσσα, ἀπὸ θεωρητικῆς ἀπόψεως — ἐπειδὴ ἐπὶ τὴν πράξῃ ἡ «καθαρεύουσα» δὲν μπορεῖ παρὰ νὰ ἀποκλείεται μόνη τῆς σ' ὅλα

σχεδόν τὰ εἶδη τοῦ λόγου—θὰ ὑπάρχει ἀπόλυτη ἐλευθερία καὶ σὴν ὀρθογραφία. Οἱ «Ὀριζόντες» δὲν θὰ ἐπιβάλουν δικό τους σύστημα. Εὐχῆς, βέβαια, ἔργον θὰ ἦταν ἡ ἐνοποίηση τῆς ὀρθογραφίας μας,—ἔστω καὶ μὲ τὸ Λατινικὸ ἀλφάβητο, ποῦ εἶναι πολὺ πρακτικὸ καὶ ὄχι τόσο παράλογο ὅσο σὴν ἀρχὴ φαίνεται—, μὰ πρὸς τὸ παρὸν δὲν τὴν ἐλπίζουμε καθόλου καὶ ἐπομένως, πὼς θὰ ἦταν δυνατόν στοὺς «Ὀριζόντες», χωρὶς καμμιά βάση, νὰ ἐφαρμόσουν ἐνιαῖο ὀρθογραφικὸ σύστημα;

Λογοτεχνικοὶ διαγωνισμοὶ γιὰ τοὺς Νέους;

Ἐνῶ γιὰ τοὺς ἀναγνωρισμένους πιά λογοτέχνες θεσμοθετοῦνται καὶ νέα βραβεῖα κοντὰ στὰ παλιὰ τῆς Ἀκαδημίας, γιὰ τοὺς Νέους, τοὺς ἄγνωστους ἀκόμα, κανέναν τακτικὸς «ἐνθάρρυντικὸς» διαγωνισμὸς δὲν ὑπάρχει, ἂν ἐξαιρέσει κανέναν τὸ Σταθάτιο γιὰ τὸ δράμα, ποῦ κ' αὐτὸς δὲν εἶναι, ἐξ αἰτίας τοῦ εἶδους του, καθόλου γιὰ τοὺς Νέους. Καὶ ὅμως ἕνας γιὰ ποιήματα, ἕνας γιὰ διηγήματα καὶ ἕνας γιὰ μυθιστορήματα τοῦλάχιστον θὰ ἦταν ἀναγκαῖοι, μὲ τὸ σκοπὸ, βέβαια, ὄχι νὰ ζητήσουν νὰ πλουτίσουν ἄμεσα τὴ Νεοελληνικὴ λογοτεχνία, ἀλλὰ νὰ δώσουν μιὰ ἐνθάρρυνση στοὺς Νέους νὰ ἐξακολουθήσουν τὸ δρόμο τους. Γιατί, φυσικὰ, δὲν μποροῦν νὰ ὑπάρχουν καὶ γιὰ τοὺς Νέους τὰ βραβεῖα τῆς Ἀκαδημίας καὶ τὰ μελλοντικὰ τοῦ Ὑπουργείου τῆς Παιδείας, ἐφ' ὅσον συναγωνίζονται γι' αὐτὰ δοκιμασμένοι πιά λογοτέχνες καὶ ὑπάρχει ἡ ἀνάγκη τῆς προηγούμενης ἐκδόσεως τῶν ὑποψηφίων ἔργων.

ΤΑ ΒΙΒΛΙΑ

Α. Ἀντωνάκου, γυμνασιάρχου Αἰγίου, «Ἡ Πλατωνικὴ Πολιτεία».

Δὲν μπόρεσα ποτέ μου νὰ καταλάβω τὸν ἐπιστημονικὸν λόγον, ποῦ ἔχει μιὰ ἀρκετὰ μεγάλη μερίδα διανοουμένων καὶ ἐκπαιδευτικῶν, ὥστε νὰ εἶναι ἀπολύτως ἐναντίον κάθε εἶδους μεταφράσεως τῶν ἀρχαίων συγγραφέων εἴτε γιὰ σχολικὴ χρῆση εἴτε γιὰ χρῆση τῶν φίλων τοῦ βίου καὶ τῶν ἰδεῶν τῶν ἀρχαίων. Καὶ μιὰ ποῦ μοῦ δόθηκε ἡ ἀφορμὴ—εἶναι ἀλήθεια ἴσως λιγάκι ἐξεζητημένη γιὰ τὸ βιβλίον τοῦ κ. Ἀντωνάκου δὲν εἶναι κυρίως μετάφραση κ' ἄς κοιτεῖται νὰ εἶναι σ' ἀρκετὰ σημεῖα—θὰ ἤθελα νὰ πῶ τίς σκέψεις μου γιὰ τὸ ἀδικαιολόγητο, γιὰ μένα, τῆς στέρησης αὐτῆς, ποῦ μᾶς κάνουν, τοῦ νὰ δοῦμε ὅσο τὸ δυνατό π λ η ρ ἔ σ τ ε ρ α τὸ ἀρχαῖο ὄραμα. Ἀφοῦ λοιπὸν δὲν βρισκῶ ἐπιστημονικὸν λόγον σ' αὐτὴ τὴν ἀπόλυτη ἀρνηση, βρισκῶ, φυσικὰ, κάποιον ἄλλον λόγον: Πιστεύω, πὼς ἡ ἀρνηση αὐτὴ εἶναι δεῖγμα ἀλαζονείας ἀνθρώπων, ποῦ τοὺς στάθηκε δυνατόν νὰ διαβάσουν τοὺς ἀρχαίους στὸ πρωτότυπο ὄχι τόσο ἀπ' τὸν ἴλιγγον τῆς τελειότητος καὶ τῆς ἁρμονίας τοῦ λόγου, ὅσο ἀπὸ μιὰ ἀστήρικτη—ἀσυναίσθητη ἴσως—ἀδιαλλαξία, δὲν δέχονται, πὼς μπορεῖ νὰ ὑπάρξει κάτι τι ἄλλο ἐξ ἴσου ὄρατο μ' ὅτι αὐτοὶ ἀπόλαυσαν: κ' ἔτσι δὲν βλέπουν τὴν οὐσιαστικὴν πιά ἀνάγκη τῶν μεταφράσεων. Κι' ὅμως αὐτὴ ἡ ἀνάγκη γίνεται ὀλοένα περισσότερο ἀισθητὴ, ἐφ' ὅσον ἀποδεικνύονται οἱ δυσκολίες ποῦ παρουσιάζονται σὴν ἀπ' εὐθείας ἀνάγνωση ἐνὸς ἀρχαίου συγγραφέως ἀπὸ εὐρύτερες τάξεις. Δυσκολίες ποῦ συνίστανται κυρίως σὴν πίεση τοῦ χρόνου, ποῦ ἡ σημερινὴ ζωὴ δὲν ἐπιτρέπει νὰ ξεοδεύεται σὲ μακροχρόνιες ἀπασχολήσεις, καὶ σὴν ἔλλειψη κάθε σχετικῆς προπαρασκευῆς ἐκ μέρους τοῦ σχολείου, ποῦ στὰ τελευταῖα ἰδίως χρόνια μᾶς ἔδωσε ἀποτελέσματα πολὺ λίγο ἱκανοποιητικὰ σ' αὐτὸ τὸ σημεῖον—καὶ πὼς νὰ δώσει καλύτερα, ποῦ γιὰ πολλοὺς, ποῦ τὰ διδάσκουν εἶναι terra incognita;—καὶ ποῦ δύσκολα κάπως θὰ μᾶς δώσει στὸ μέλλον τ' ἀναγκαῖα στοιχεῖα. Δυσκολίες, ποῦ ἂν δὲν ἔρθει ἡ μετάφραση νὰ διαλύσει, πὼς θὰ ἀποφύγομε τὴν ἐξ αἰτίας τους πλήρη στέρηση ἐνὸς μεγάλου μέρους τῶν ἀρχαίων συγγραφέων;

Κι' ὅτι οἱ μεταφράσεις εἶναι ἱκανὲς νὰ πληρώσουν ἱκανοποιητικὰ τὸ κενὸ ποῦ δημιουργοῦν αὐτὲς οἱ δυσκολίες εἶναι γεγονός πιά γιὰ μᾶς.

Δὲν θ' ἀρνηθεῖ, βέβαια, κανεὶς καὶ τὴ ταυτόχρονη μελέτη τῶν ἀρχαίων

στὸ κείμενον, ὅσο εἶναι δυνατό, ὅστε τῆς ἐλλείψεως τῶν μεταφράσεων, μὰ πᾶντ' αὐτὰ μεταφράσεις μᾶς δίδουν μιὰ πολὺ σημαντικὴ βοήθεια σὴν κατανόηση τῆς χάρις τοῦ κειμένου καὶ μ' ὅλες τῆς ἐλλείψεις τοὺς δὲν εἶναι δυνατόν παρὰ νὰ κερδίσουμε ἀπ' αὐτὲς τοῦλάχιστον τίς ἰδέες καὶ τὴν ἰστορίαν τοῦ κειμένου. Καὶ, ἂν καὶ δὲν ἀποκλείεται μιὰ μετάφραση νὰ εἶναι καὶ εἰς αὐτὴν ἀριστοῦργημα—παραδείγματα ὑπάρχουν—μιὰ καλὴ—ἀπλῶς—κατὰ μετάφραση μπορεῖ νὰ σταθεῖ—καὶ γιὰ τοὺς λόγους, ποῦ εἶπαμε παραπάνω—καὶ γιὰ τὸ κείμενον δὲν προβάλλει πιά τὸν ὄγκον τοῦ τόσο ἀσύγκριτο ὡς πρὸς τὸ σημεῖον, ποῦ μπορεῖ ἀληθινὰ νὰ χάσει ἡ μετάφραση, τὴν ἡδονὴν ποῦ αἰστανόμαστε καὶ τὸ δίδαγμα τῆς ἁρμονίας, ποῦ πέρνομε ἀπὸ τὴν πλαστικὴν μορφήν τοῦ κειμένου, σχετικὰ μὲ τὰ ὅποια λεχθῆκαν τόσα πολλὰ, πὼς ἡ διδακτικὴ ὑπεροχὴ ἀπὸ τῆς ἀπόψεως τῆς «εἰδολογικῆς μορφώσεως» τῶν κλασικῶν γλωσσῶν ἀπὸ τῆς σύγχρονης κλλιουργημένης γλώσσας εἶναι ἀρκετὰ ἀμφισβητήσιμη καὶ πὼς ἐλαχίστη εἶναι ἡ σημασία τῶν γιὰ τὴν γλωσσικὴν μόρφωση, μὲ παραδείγματα ξένους *stylistes*, ποῦ ἀγνοοῦσαν τὰ Λατινικά, ποῦ βέβαια ἂν καὶ τὸ κείμενον κρατᾷ πάντα τὴν δικήν του γλωσσικὴν ἀξία, δὲν μπορεῖ νὰ λεχθεῖ πιά πὼς μιὰ μετάφραση εἶναι ἀδύνατον νὰ πλησιάσει τὸ ὕψος τοῦ ἢ πὼς μιὰ ποῦ δὲν ἔχει τὸ ὕψος του, τὴν μορφήν του δὲν ἀξίζει τίποτα. Κι' ἀκόμα δὲν εἶναι ἀδύνατον σὲ μιὰ μετάφραση, σὴν δημοτικὴν μάλιστα, ν' ἀποδώσει ὠριμμένες λεπτὲς ἔννοιες ἐξ αἰτίας τῆς ἐλλείψεως τῆς Ἐνθικῆς, τοῦ δυνικοῦ ἀριθμοῦ κ.τ.λ. μὰ μπορεῖ συχνὰ καὶ τίς πρὸς λεπτεῖς ἔννοιες νὰ ἐμφανίζει θαυμασία καὶ μιὰ ἐξαιρετικὴν νὰ λάβει χάρις, ὅπως συμβαίνει, σὲ ἱκανοποιητικὸν βαθμὸν, καὶ μὲ τὴν «Πλατωνικὴν Πολιτείαν», ποῦ κατώρθωσε ἀρκετὰ καλά, μ' ὅλες τῆς ἐλλείψεις τῆς, σὰ περιήληψη ποῦναι, νὰ μᾶς δώσει τὸ *résumé*—*résumé* ἀρκετὰ ἄνετο—τοῦ ὄγκου σχετικὰ κειμένου.

Καὶ πρέπει νὰ παραδεχθῶμε στὸν κ. Ἀντωνάκον τρία χαρίσματα: ἀνετη φράση, καλὴ θέληση κ' ἀγάπη τοῦ ἔργου του, καὶ ὑπομονή, γιὰ τὸ δὲν θὰ τοῦ ἦταν λίγος κόπος ἀσφαλῶς νὰ ἐργασθεῖ πάνω σ' ὅλο αὐτὸ τὸ κείμενον. Καὶ σ' αὐτὰ τὰ χαρίσματα προστίθεται τὸ πλεονέκτημα τῆς Δημοτικῆς, ποῦ μόνον «μπορεῖ νὰ μᾶς ὀδηγήσει γόνιμα καὶ δημιουργικὰ στὸν κόσμον τῶν ἀρχαίων» καὶ ποῦ λείπει ἀπ' τίς περισσότερες ὁμοειδεῖς ἐργασίες, καὶ ἡ σπουδαιότητά ποῦ ἔχει κάθε μελέτη, ἔστω ὄχι καὶ μ' ἀξιώσεις κριτικῆς ἀναλύσεως, γιὰ τὸ ἐγκαλειμένο ἀπὸ ἀπόψεως μελέτης πλατωνικὸν ἔργον καὶ εἰδικὰ γιὰ τὴν Πολιτείαν. Ἐνα διάλογον, ποῦ εἶναι ἀπ' τοὺς πρὸς χαρακτηριστικὸς τῆς προσωπικότητος τοῦ Πλάτωνος. Ἐνα «*mélange de vues admirables, de rêveries et de théories étranges*» ποῦ σὴν ἐποχὴν τοῦ ἔκανε τὸν Ἀριστοφάνην νὰ πεῖ μ' εἰρωνίαν:

«περὶ τοίνυν τοῦ καινοτομεῖν μὴ δείσης, τοῦτο γὰρ ἡμῖν
δρῶν ἀντ' ἄλλης ἀρχῆς ἔστιν, τῶν δ' ἀρχαίων ἀμελήσαι»,

καὶ ποῦ ἐξετάζει τὸ τρόπον τῆς δημιουργίας μιᾶς Πολιτείας—πολιτείας, κατὰ τὴν «ὀργανικὴν θεωρίαν»,—ποῦ νὰ ζεῖ δίκαια.

Ἀπ' αὐτὸ τὸ διάλογον ὁ κ. Ἀντωνάκος, σὲ ἕνα βιβλιοντάκι ἐγκυκλοπαιδικῆς μορφώσεως, μᾶς ἔδωσε τὰ κυριώτερα μέρη.

Προτάσει μιὰ μικρὴν εἰσαγωγὴν, ποῦ θὰ τὴν ἤθελε κανεὶς εὐρύτερη καὶ πρὸς κριτικὴν, μὰ ποῦ ἔχει ἀρκετὰς πετυχημένους παρατηρήσεις—ἀληθινὰ κάθε διονοούμενος ἀνθρώπος ἔχει καὶ τὸ δικὸν του ἰδιαιτὸν πολιτείας: δὲς καὶ πόσοι ἀπ' τὸν Κικέρωνα ὡς τὰ σήμερον ἔγραψαν σχετικὰ!

Κι' ἔπειτα κάνει τὴν «Ἀνάλυσιν» τοῦ κειμένου. Δὲν μπορῶ ὅμως νὰ πιστέψω στὸ τίτλον καὶ νὰ τὴ θεωρήσω ἀνάλυσιν, μ' ὅλο, ποῦ βέβαια ἡ ἐργασία αὐτὴ εἶναι πολὺ ὑποκειμενικὴ. Εἶναι ἀπλῶς μιὰ εὐρεῖα περιήληψη, χωρὶς τίποτε τὸ σχολαστικόν, μὲ καλὸ καὶ ἀκούραστο ὕψος. Κι' ἂν κάποιος βρῶσκει κανεὶς κάτι ὑπερβολὲς (ὁ κ. Ἀντωνάκος λέει πὼς «δὲν μποροῦσε νὰ λείπει ὁ Σωκράτης, σὰ ὁ πρὸς βέρους Ἀθηναῖος, ἀπ' τὴν ἐσορτὴν» κ' ὅμως ὑπάρχει, στὸ κείμενον, ἡ φράσις «πρῶτον ἀγοντες», ποῦ θὰ πεῖ πὼς δὲν ἦταν δὰ καὶ τόσο τακτικὸς σ' αὐτὰ ὁ Σωκράτης) δὲν μπορεῖ ν' ἀρνηθεῖ ὅτι ἔχει γίνει ἡ ἐργασία αὐτὴ μὲ πολὺ ὄρεξιν καὶ χωρὶς καμμιά ξηρότητα. Κι' ἀκόμα, ἂν κάποτε συμπτύσσονται τόσο μερικὰ χωρία, ὥστε νὰ μὴν ἀποδίδουν πλήρως τὸ κείμενον, εἶναι μέρη ποῦ μὲ θαυμαστὴν συντομίαν μᾶς δίδουν καὶ τίς πρὸς λεπτεῖς λεπτομέρειες

καί την έννοια σαφέστατη καί είναι μέρη που, όντας, τελεία μετάφραση, έχουν γραφεί με πολλή ζωντάνια.

Γ. Χ.

Η ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΖΩΗ

Γύρω στην μοντέρνα τέχνη.

Χαρακτηριστική της εμπάθειας, που κυριαρχεί στις σύγχρονες αντίληψεις, είναι η συζήτηση που άνοιξε στις στήλες του «Νουμά» για την μοντέρνα τέχνη. Σ' ένα άρθρο του ό κ. Καστανάκης, με την πεποίθηση ότι έτσι μάς δίνει την έκφραση της τέχνης που αντιπροσωπεύει την εποχή μας, μάς διαβεβαιώνει ότι ή ζωή, άπ' όπου και ξεκινάει ή τέχνη, ή σύγχρονη ζωή είναι αυτή που περιγράφει αυτός στα βιβλία του, αυτή που ζωγραφίζει αυτός, ό Ζιροντού, ό Ντεκομπρά και οι άλλοι μοντέρνοι. Δηλαδή ή άριστοκρατική άνία, τά Μουλέν Ρουζ με τά πολύχρωμα φώτα, οί πολυέλαιοι, τά γλέντια, ό αιώνας έρωτας, είναι τό άνώτερο περιεχόμενο της ζωής. Καί σ' αυτήν και μόνο πρέπει νά στρέφεται ή τέχνη για νά έχει τό δικαίωμα νά λέγεται «μοντέρνα». Από την άλλη πάλι μεριά ό κ. Σπιέρος, θιασώτης του προλεταριάτου, προσπαθεί νά μάς πείσει, μ' ένα πραγματικά ωραίο του άρθρο ότι ή σύγχρονη τέχνη, έχει άνάμεσα στην Κοινωνία τή «θέση» της, είναι φαινόμενο κοινωνικό και τό περιεχόμενό της είναι ή πάλη του προλεταριάτου ενάντια στον καπιταλισμό. Η σύγχρονη τέχνη, μάλλα λόγια, άφιερώνεται στην ταξική πάλη.

Φυσικά ή άλήθεια φαίνεται μόνη της. Η τέχνη, από την εποχή που θέλησε ν' αυτοπεριοριστεί κι' ή ίδια μέσα στα όρια του σ κ ο π ο υ, έπαψε νά υφίσταται ως τέχνη. Τό όνομά της, που τό θέλει ό κ. Σπιέρος διδ α χ ή, πρέπει νά στολίζει τά έργα με θέση. Άλλά και γι' αυτό δέν μέλλεται στην τέχνη αυτή νά ζήσει, παρά όσο και τό ρόδο του ποιητή. Όλ' αυτά τά έργα, που μπορεί ν' αντιπροσωπεύουν έναν αιώνα, τέχνη όμως δέν είναι, κυκλοφορούν δίχως νάχουν καμιά άπήχηση. Είναι μόνο επίκαιρα. Κι' έτσι μόνη χρησιμότητά των στο μέλλον, θά είναι νά δίνουν στους ιστορικούς την ψυχολογία των ανθρώπων που θέλουν νά φέρουν τό όνομα του τεχνίτη και συγχρόνως την πνευματική χρωκοπία μιας δόλοκληρης εποχής που προήλθε από τον φανατισμό σε κόψια ιδανικά.

Γιά νά ζήσουν μοναχά οί άληθινές εκφάνσεις του ωραίου — που είναι ό μόνος της τέχνης σκοπός —, τά έργα εκείνα που δέ δημιουργηθήκαν με σκοπό και με θέση. Όσα τάχθηκαν πάνω από φραγμούς και όρια και μακριά άπ' τον άφελμισμό που κρύβεται με τό πρόσχημα της τέχνης, στους περισσότερους μοντέρνους συγγραφείς, προς μεγάλη θλίψη τόσο του κ. Καστανάκη, όσο και του κ. Σπιέρου και του κ. Παρορίτη.

Β. ΔΕΡΚ.

ΕΠΙΘΕΩΡΗΣΗ

Η διδασκαλία της νεοελληνικής λογοτεχνίας στο Έλληνικό Όδείο από τον κ. Τέλλο Άγρα εξακολουθεί κάθε Δευτέρα. Βρίσκεται στην εξέταση του δημοτικού τραγουδιού και ως τώρα, κατόπιν από μια έκτενη εισαγωγή περί ποιητικής τέχνης και την άνάλυση των Ποιητικών του Verlaine και του Ροε, εξετάστησαν πρώτον, σαν παραδείγματα άναλύσεως, πολλά νεοελληνικά ποιήματα και κατόπιν τά πρώτα δημοτικά τραγούδια, ό Άκριτικός κύκλος, οί άλλοι κύκλοι, οί παραλλογές κτλ, και ή έντεχνη βυζαντινή ποίηση. Τή διδασκαλία του μαθήματος της νεοελληνικής λογοτεχνίας, ή οποία γίνεται με έξαιρετική έντιμεία και πολυμάθεια και λεπτή κριτική, έκτός των τακτικών μαθητών, παρακολουθούν και άρκετοί άκροατά.

— Στις 29 Μαρτίου έγινε στο Παρίσι μια τελετή προς τιμή του μεγάλου γάλλου διηγηματογράφου Maupassant — του όποιου δημοσιεύουμε στο σημερινό

μας φύλλο ένα έκλεκτό κομμάτι, τόσο γλαφυρά μεταφρασμένο —, κατά την όποian ένετοιχίσθη στην όδό Claugel στον άριθμό 19, όπου υποτίθεται ότι έμεινε άπ' τό 1878 ως τό 1881 ό Maupassant, μια άναμνηστική πλάκα και έσημαιοστολισθη ή οικία. Μιλώντας στη τελετή ό πρόεδρος της Έταιρείας των λογοτεχνών Gaston Rageot είπε σχετικά, πως «άν ή κατοικία του Μ. είναι άμφίβολη, ή δόξα του όμως δέν είναι διόλου».

— Στην «Νέα Έδεια» της 15ης Μαρτίου διακρίνουμε ένα διήγημα, «Τό Δειλινό», της νέας διηγηματογράφου Σάντην, γεμάτο αίσθημα, ένα διήγημα λεπτό, τελείως senusel.

— Στην «Πειθαρχία» ό κ. Ναπολέον Λαπαθιώτης λέει λίγα σωστά λόγια για την επίθεση, πούγινε εναντίον του Ρεμάκ που «μάς δείχνει τό μέγεθος μιας έπιπολαιότητας ή μιας ήθικης καθυστερήσεως, που καταπλήσσει, και, συγχρόνως, έξοργίζει...».

— Σέ χρονογράφημά του, στο «Έλευθερον Βήμα», ό Φορτούνιο μιλώντας για τή λογοτεχνική παραγωγή των νέων λέει «ότι γράφουν κι' εκδίδουν με τό καντάρι» και πιστεύει «πως στους περισσότερους νέους κυριαρχεί πρώτα ή έπιθυμία νά γράφουν και ύστερα τους άπασχολεί τό ζήτημα τι θά γράφουν». Έμεις δέν έχουμε την έντύπωση, ότι οί νέοι έχουν πληθώρα εκδόσεων, γιατί τους είναι, ασφαλώς, πολύ αίσθητη και ή οικονομική και ή πνευματική —αυτή που πάντων— κρίση. Μά και στη δεύτερη γνώμη του ό Φορτούνιο δέν έχει δίκαιο, γιατί αυτό συμβαίνει με μια μόνο κατηγορία —κι' όχι μεγάλη. Άλλ' όλα αυτά ό Φορτούνιο τά θυμάται για νά φέρει την έξαιρεση, τον κ. Γ. Θεοτοκά με τό βιβλίο του «Όρες άργίας», που έξαίρει τό ύφος του και τις ψυχογραφικές του ικανότητες. Για τό ίδιο βιβλίο γράφηκε έπαινετικότατο σημείωμα και στην «Έδεια».

— Άρκετά έγράφησαν, με την ευκαιρία των άποκαλυπτηρίων της προτομής του στη Σκύρο, για τον Άγγλο ποιητή Ρούπερτ Μπρούκ, που πέθανε «ωραίος σαν άρχαίος θεός θερισμένος από τό θάνατο επάνω στα είκοσι όκτώ χρόνια του, στη γλυκύτερη στιγμή της ζωής του» αυτός, που «ύπηρεξε ένας μεγάλος έραστής της ζωής» όπως λέει στο ωραιότερον έξ' όλων των δημοσιευθέντων άρθρων του στο «Έλ. Βήμα» ό κ. Κλ. Παράσχος. Στην «Πρωία» δημοσιεύτηκε και τό ποίημα του κ. Μαλακάση, που άπήγγειλε πάνω στο τάφο του Μπρούκ.

— Στο βιβλίο της «Ό Άθλητισμός σύγχρονη θρησκεία», που έβγαλε τόρα τελευταία, ή δεσποινίς Άθ. Σπανούδη με ωραία λόγια και σε περιποιημένο ύφος λέει πράγματα, ασφαλώς, ύπερβολικά. Ό παραλογισμός, που προκάλεσε τό ποδόσφαιρο σε ώρισμένους —έστω και εύρεις — κύκλους, ονομάζεται «σύγχρονη θρησκεία»; Και πού μπορεί νά βρη κανείς τον άρχαίο «παλμό» στο σύγχρονο άθλητισμό; Άλλά και άλλα πολλά λέει ή θνίς Σπανούδη για τον άθλητισμό και τό «κατάντημα των λογίων», πού, φυσικά, δέν θά της τά συγχωρούσε κανείς, άν δέν σκεφτότανε, πως θά τά έγγραφε πιθανώς σε μια στιγμή ωραίου έστω, άλλ' άσύνετου ξεσπάσματος της ζωής, που θά έχει μέσα της, σε μια στιγμή από κείνες, που ένώ πιστεύουμε, ότι άγίζουμε τή πραγματικότητα, ότι πετάμε από πάνω μας τά διάφορα παράσιτα, δειχνόμεστε τόσο άψυχολογητοι.

— Στο Δημοτικό Θέατρο του Πειραιώς παίχθηκε άπ' την «Έταιρεία Έλλήνων Καλλιτεχνών» για πρώτη φορά στην Ελλάδα «Ό Γαμπρός του κ. Πουαριέ», ή λεπτή κωμωδία του Augier, σε άρκετά ωραία μετάφραση, και με έξαιρετικό παίξιμο του κ. Χρ. Νέζερ, που ήταν και ή τιμητική του.

— Ένα έξαιρετικό θέαμα ήταν και οί Ιταλικές μαριονέτες — που προκάλεσαν με τό έντιμωμένο παίξιμό τους ζωωρό ένθουσιασμό. Άν και δέν είχαν άπαιτήσεις Τέχνης, έν τούτοις, καθώς έγγραψε και ό κ. Άλκης Θούλος, ύπηρεξαν έξαιρετες «με την λεπτήν ειρωνεία των ανθρώπινων». που είχαν οί σκηνές τους.

— Τον περασμένο μήνα ό «Άκαδημαϊκός Όμιλος» της Φιλοσοφικής Σχολής του Πανεπιστημίου Άθηνών διοργάνωσε μια έξαιρετικά ωραία έκδρομη για τά αρχαιολογικά τους μνημεία, στις Μυκήνες — Ναύπλιο — Επίδαυρο κτλ, άπ' όπου είναι και ή φωτογραφία του κ. Μ. Χατζηδάκι, που δημοσιεύουμε σ' άλλη σελίδα.

Χ.

ΑΛΛΗΛΟΓΡΑΦΙΑ

Στὴν Ἀλληλογραφία θὰ δοθῆ ἑξαιρετικὴ προσοχή, γιατί αὐτὴ θάναι, σύμφωνα μὲ τὶς ἀρχές τοῦ περιοδικοῦ, ἡ **κινητήριος δύναμις**.

Ἄπ' αὐτὴν περιμένουμε τοὺς συνεργάτες μας καὶ οἱ στήλες μας τὴν ὕλη τους.

Ὅ,τι δὴποτε εἶδος συνεργασίας, ἀκόμη καὶ κριτικὴ γιὰ ἓνα βιβλίον καὶ ἐντυπώσεις ἀπὸ ἓνα ἐνδιαφέρον γεγονός, θὰ γίνεταὶ δεκτὸ καὶ θὰ κρινεταὶ μὲ μεγάλη ἐπιμέλεια.

κ. **Ν. Βεγγ.** Ὁ στίχός σας, βέβαια, ἔχει ἀρκετὴ ἀνσση, ἀλλὰ τὸ θέμα καὶ τὰ λόγια εἶναι κάπως ἀτονα, χωρὶς παλμό, χωρὶς «ἐμπνευση». Φαίνεται, ὅμως, πὼς ἔχετε βροῖ πιά τὸ δρόμο καὶ περιμένουμε νὰ μᾶς σταίτετε κάτω καλύτερὰ καλὸ καὶ θὰ μπορούσε νὰ γίνετὶ δεκτὸ, χαλαεὶ πολὺ στὸ τέλος (γιατ' ἔτσι δὲν θὰ πέθαινα, μὰ διαρκῶς θὰ ζοῦσα). Ἐχετε διαβάσει Κρυστάλλη; Καὶ ἡ περιγραφή δὲν εἶναι ἀσχημη καὶ θὰ δημοσιευότανε, ἐὰν δὲν τὴν βάραιναν μερικὲς «πεζολογίες» καὶ ἡ ἔλλειψη «χρώματος». — κ. **Γ. Δ. Ζ.** Τὸ ποίημα ἐνῶ ὡς τὴ μέση εἶναι ἀρκετὰ καλὸ καὶ θὰ μπορούσε νὰ γίνετὶ δεκτὸ, χαλαεὶ πολὺ στὸ τέλος (γιατ' ἔτσι δὲν θὰ πέθαινα, μὰ διαρκῶς θὰ ζοῦσα). Ἐχετε διαβάσει Κρυστάλλη; Καὶ ἡ περιγραφή δὲν εἶναι ἀσχημη καὶ θὰ δημοσιευότανε, ἐὰν δὲν τὴν βάραιναν μερικὲς «πεζολογίες» καὶ ἡ ἔλλειψη «χρώματος». — κ. **Θ. Μακρ.** Δυστυχῶς κανένα ἀκόμη. Μὴ βιάζεσθε. Τὸ αἰσθημα, βέβαια, δὲν λείπει, ἀλλὰ χρειάζεται πρῶτα νὰ τὸ ὑποτάξετε στὸ «νόημα τῆς Τέχνης». — κ. **Β. Καλλ.** Πολὺ καλὸ ὡς σύνολο. Μόνον τὸ ἄ τετράστιχο θέλει ριζικὴ ἀλλαγὴ. Βρίσκομε, βλέπετε, ὅπως καὶ ὁ ἴδιος γράφετε, τὴ «licence poétique» κάπως ὑπερβολικὴ... — κ. **Δ. Δουκ.** Στὰ δικὰ σας σταματήσαμε μὲ ἰδιαίτερο ἐνδιαφέρον. Εἶναι τόσο παρῶξενα! Καὶ τί ἀντίθεση μὲ τὸ γράμμα σας! Καὶ τὰ τρία δείχνουν ἄνθρωπο μὲ ζοὴ καὶ ἀνήσυχο, μὰ τοὺς λείπει κάποια ἐπεξεργασία. Κάπου-κάπου εἶναι ἀκατανόητα καὶ ἔχουν λέξεις πολὺ ἀντιποιητικὲς. Ὡστόσο θὰ μπορούσε κανεὶς νὰ ξεχωρίσει ἀρκετοὺς στίχους πολὺ καλοὺς. Μπορεῖ νὰ εἶναι πηγαῖο, μὰ ἔτσι ἀσύνδετα, ὅπως εἶναι συχνά, μπορεῖ νὰ πεῖ κανεὶς, πὼς γράφει καν «τοχαῖα». — κ. **Χ. Ἀδάκρ.** Εὐχαριστοῦ. Περιμένομε. — κ. **Π. Σταν.** Πολὺ καλὸ καὶ ἐπομένως δεκτὸ. — κ. **Γ. Ἀγγελ.** Στὸ ἐπόμενον, ἔ; — κ. **Γ. Οἶκ.** Σὺς ἀπαντῶμε ἰδιαίτερος. Εὐχαριστοῦμε πολὺ. — κ. **Π. Ἐπιφ.** Δὲν εἶναι κακὴ, μὰ δὲν τὴν ἔχετε ἐπεξεργασθῆ ἀρκετά. Περιμένομε λοιπὸν καμμιὰ ἄλλη, ἢ τὴν ἴδια, μὰ πιὸ ἐπιμελημένη.

Τὰ χειρόγραφα πρέπει νὰ εἶναι καθαρὰ γραμμένα ἀπὸ τὸ ἓνα μέρος καὶ μὲ ἐμφάνιση κάπως ἐπιμελημένη.

Ζητοῦνται ἀντιπρόσωποι γιὰ τὶς ἐπαρχίες.

•ΟΡΙΖΟΝΤΕΣ•

